

Mangane Singena Sulemani a Fe Taruxuna

Kitabun yire firinna naxanye xili “Mangane,” ne Isirayila mangane nan ma fe falama. Mangane Singen Sulemani a mangayaan taruxun nan yebama, Dawudaa dii xemena, e nun manga singen naxanye fa a faxa xanbini.

Dawuda fori waxatin naxan yi, a mi yi fa mangayaan feene noε, a dii xemē firin yi keli alogo e xa ti a noxəni. Dənxən na, Sulemani nan findi mangan na. A mangayaan wali kəndən findi Ala Batu Banxin nun manga banxin ti feen nan na. Koni a fe findima sunun nan na dənxən na bayo, a a dunuja rajañma tinxintareyaan nun suxure batun nin. Ala yi tin Isirayila yamanan xa yitaxun dəxə firin. Yamanan sogeteden kəmən fəxən bənsənne mi tin Sulemani a dii xeməna mangayaan ma, e yi manga gbetə dəxə. Na feen xanbi ra, han neε kəmē firin noxən, mangaya firin nan lu Isirayila bəxəni e naxanye xili sa Yuda nun Isirayila. Waxatina nde, e lanxi, waxatina nde e yengəni.

Kitabun yireni ito a yitama en na nən mangan lan a xa tinxinje ayi Ala yee ra yi kii naxan yi. Na tinxinna findixi hərin nan na yamaan xa, anu Ala xuiin suxutareyaan nun suxure batun tan yamanan kalama nən, a yi gbalon naso a yi. Kitabun yireni ito kui, nabi wuyaxi mangane rakolonma Alaa sariyane ma. Naxan sənbən gbo e birin xa, na findi Eli nan na.

Dawudaa foriyana

¹ Manga Dawuda bata yi fori, a mi yi fa nœ a fatini wolonjœ hali dugin felenxi a ma.

² A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Sungutun nasɔlənxina nde xa fen i tan xa, nxu kanna, mangana. A luma nœn i fema, a yi a yengi dœxœ i xœn, a yi a sa i fema. Nayi, i yi i fatini wolon!”

³ E yi e yœe rakojin Isirayila yamanan birin yi, e dii tœmœ tofajina nde to, naxan yi xili Abisagi, Sunami kaana. E fa na ra mangan fema.

⁴ Na sungutunna yi tofan han, a yi mangan dandanma, a yi walima a xa, koni e nun mangan mi kafu mumœ.

Adoniya yi wa mangayaan xœn

⁵ Nayi, Adoniya, Xagiti a dii xœmœn naxan sœtœxi Dawuda xa, na yi falan ti fœlœ, a naxa, “N tan nan findima mangan na!” A yi wontorona nde nun soo ragine nun muxu tonge suulun fen naxanye yi e gima a yœe ra.

⁶ Xabu a da han to a fafe munma yi a yœ gidi na feen ma fa fala ito ligaxi nanfera? Adoniya fan yi tofan han, Abisalomi raburunna nan yi a ra nun.

⁷ Adoniya nun Seruyaa dii xœmœn Yowaba nun saraxaralina Abiyatari yi falan ti, e yi Adoniya mali.

⁸ Koni, saraxaraliin Sadœki nun Benaya, Yehoyadaa dii xœmœn nun Nabi Natan nun Simeyi nun Reyi nun Dawudaa sofa wœkilœxine sese mi yi Adoniya fari.

⁹ Adoniya yi yœxœne nun jingene nun jinge dii raturaxine ba saraxan na gœmœ salaxunxin fema En-Rogeli dœxœn, a yi a tada nun a xunyœne birin

xili, mangana dii xemene, e nun Yuda xem'en nax-anye birin yi walima mangan xa.

¹⁰ Koni, a mi Nabi Natan nun Benaya nun sofa wekilexine xili, e nun a xunyen Sulemani.

Natan nun Batiseba yi Dawuda mafan Sulemani afera

¹¹ Nayi, Natan yi a fala Sulemani nga Batiseba xa, a naxa, “I mi a mexi ba, a Xagiti a dii xemena Adoniya bata findi mangan na, hali en kanna Dawuda mi a kolon?

¹² Iki, n bata i mafan, tin n xa i kawandi, alogo i xa i yete rakisi e nun i ya dii xem'en Sulemani.

¹³ Siga, i sa so Dawuda konni. I yi a fala a xa, i naxa, ‘N kanna, mangana, i mi yi i kel n xa ba, a i ya dii xem'en Sulemani nan findima mangan na i joxoni? Nanfera Adoniya bata findi mangan na?’

¹⁴ I mon nema falan tiye mangan xa waxatin naxan yi, n fan yi so, n ni i ya falan senbe so.”

¹⁵ Batiseba yi siga mangan konni. Mangan yi saxi a xi banxin kui, bayo a bata yi fori han. Abisagi, Sunami kaan nan yi walima mangan xa.

¹⁶ Batiseba yi a xinbi sin mangan yetagi. Mangan yi a maxedrin, a naxa, “I waxi nanse xon ma?”

¹⁷ A yi a yabi, a naxa, “N kanna, i i kel nen Alatala yi, i ya Ala, i ya walike jaxanla xa, fa fala a n ma dii xem'en Sulemani nan findima mangan na i tan joxoni, a doxoma nen manga gbedeni.

¹⁸ Koni, Adoniya nan fa mangan na. Anu, n kanna, i tan mangan yeten mi na kolon.

¹⁹ A bata turane nun jinge dii raturaxine nun yexee wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xemene birin xili, e nun saraxaralina Abiyatari

nun sofa kuntigin Yowaba, koni a mi i ya walikeen
Sulemani tan xilixi.

20 Iki, n kanna, mangana, Isirayila birin yeeñ faltixi i tan nan na, alogo i xa a fala naxan findima mangan na i tan, n kanna nəxəni.

21 Mangana, i na i sa waxatin naxan yi i benbane fëma, n tan nun n ma dii xëmën Sulemani suxuma nën alo fe kalane.”

22 Batiseba mōn yi fala tiini mangan xa, Nabi Natan yi so.

²³ E yi a fala mangan xa, e naxa, “Nabi Natan ni i ra.” Natan yi fa mangan fëma, a yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bôxøn ma.

²⁴ Natan yi a fala mangan xa, a naxa, "N kanna, itan nan a falaxi ba, a Adoniya xa findi mangan na i nəxəni mangayani?

25 Bayo, a sigaxi n'en to a sa jingene nun jinge dii raturaxine nun yεxεε wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xemene birin xili, e nun sofa kuntig- ine nun saraxaralina Abiyatari. E sa e dεge, e min a yεtagi, e naxa, 'Binyen xa fi Manga Adoniya ma!'

26 Koni a mi n tan i ya walik  n xilixi, e nun saraxaraliin Sad  ki e nun Yehoyadaa dii x  m  n Benaya e nun Sulemani, i ya walik  na.

²⁷ Mangana, n kannna, i tan nan na ragidixi ba? Nanfera i mi n tan, i ya walik  en nakolonxi na kannna fe ma naxan d  xoma i ya mangaya gbedeni i n  xoni?"

²⁸ Nayi, Manga Dawuda yi a yabi, a naxa, "Batiseba xili n xa." Batiseba yi fa, a fa a xinbi sin mangan yetag.

²⁹ Mangan yi a kələ a xa, a naxa, "N bata n kələ
habadan Alatala yi, Alatala naxan n malixi, a yi n

ba gbaloni.

³⁰ N nan n kələ Alatala, Isirayilaa Ala yi naxan na, n naxa, ‘N na i ya dii xemēn Sulemani nan findima mangan na n jəxəni, a dəxə n ma mangaya gbedeni.’ N na nan ligan to.”

³¹ Batiseba yi a magodo, a yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma, a yi a fala, a naxa, “Binyen xa fi n kanna Manga Dawuda ma han habadan.”

*Sulemani a mangayaan yi ragidi
Taruxune Singen 29.21-25*

³² Manga Dawuda yi yamarine fi e ma, a naxa, “Ə saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan nun Yehoyadaa dii xemēn Benaya xili.” E yi fa mangan yetagi.

³³ Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Ə n ma muxune tongo, ə yi n ma dii xemēn Sulemani rate sofanla fari, ə siga a ra Gihon tigini.

³⁴ Mənni, saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan yi turen susan a xunna ma alogo a xa findi mangan na Isirayila xun na. Ə yi xətaan fe, ə yi a fala, ə naxa, ‘Binyen xa fi Manga Sulemani ma.’

³⁵ Ə te a fəxə ra, a xa fa dəxə n ma mangaya gbedeni, a lu n jəxəni. N bata yamarin fi fa fala a xa findi mangan na Isirayila nun Yuda xun na.”

³⁶ Yehoyadaa dii xemēn Benaya yi mangan yabi, a naxa, “Amina! A xa ligə alo n kanna, mangana Ala, Alatala a falaxi kii naxan yi!

³⁷ Amasətə Alatala bata lu n kanna, mangan xən, a xa lu Sulemani xən, a yi a mangayaan nadangu n kanna Dawudaa mangayaan na.”

³⁸ Nayi, saraxaraliin Sadəki yi siga Nabi Natan fəxə ra, Yehoyadaa dii xemēn Benaya nun Keretine

nun Peletine yi Sulemani rate Manga Dawudaa sofanla fari, e yi siga a ra Gihon tigini.

³⁹ Saraxaraliin Sadəki yi ture sa fenna tongo bubu sarijanxini, a yi a susan Sulemani xunna ma. E yi xətaan fe, yamaan birin yi a fala, e naxa, “Binyen xa fi Manga Sulemani ma.”

⁴⁰ Yamaan birin yi bira a fəxə ra, e xulenna fema, e lu səwani, bəxən yi xuruxurunma e sənxə sənxən yi.

Sulemani yi yafe Adoniya ma

⁴¹ Adoniya nun a muxye xilixin naxanye birin bata yi yelin e dəgə, ne yi e sənxə xuiin mə, Yowaba yi xətaan xui mə, a yi maxədinna ti, a naxa, “Nanse sənxə taani?”

⁴² A mən yi fala tiini saraxaralina Abiyatari a dii xəmen Yonatan yi fa, Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “I mafa, bayo xəmə kəndən nan i ra, i faxi xibaru fajine nan na.”

⁴³ Yonatan yi Adoniya yabi, a naxa, “En-en de! Manga Dawuda bata Sulemani findi mangan na.

⁴⁴ A yi saraxaraliin Sadəki rasiga a fəxə ra e nun Nabi Natan e nun Yehoyadaa dii xəmen Benaya nun Keretine nun Peletine, e yi a dəxə mangana sofanla fari.

⁴⁵ Saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan bata a xunna masusan, e a findi mangan na Gihon tigini. Na xanbi ra, birin yi te mənni səwani, taan yi yimaxa. En na sənxə sənxə xuiin nan məxi.

⁴⁶ Sulemani yətəen bata dəxə manga gbedəni.

⁴⁷ Mangana walikəne bata fa dubadeni nxu kanna Manga Dawuda xa, e naxa, ‘I ya Ala xa Sulemani xinla gbo ayi dangu i xinla ra, a yi a

mangayaan dangu i gbeen na!' Mangan bata yi a xinbi sin a sadeni.

⁴⁸ Mangan mɔn yi a fala, a naxa, 'N bata barikan bira Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan n jəxə yibiran fixi n ma, a yi tin n yeeen yi a to.' "

⁴⁹ Adoniyaas muxu xilixine birin yi gaxu na falane fe ra, e birin yi keli, e yi siga e danna.

⁵⁰ Adoniya yi gaxu Sulemani yee ra, a fan yi keli, a siga, a sa saraxa ganden fenne suxu.

⁵¹ E fa a fala Sulemani xa, e naxa, "Adoniya bata gaxu Manga Sulemani yee ra, a sa saraxa ganden fenne suxu, a naxa, 'Manga Sulemani xa a kələn xa to fa fala a mi n tan, a walikəen faxama silanfanna ra.' "*

⁵² Sulemani yi a fala, a naxa, "Xa a yete findi muxu kəndən na, hali a xunsexe keden mi bire bəxəni, koni xa fe jaxina nde to a feni, a faxama nən."

⁵³ Manga Sulemani yi muxune rasiga a ragodeni saraxa ganden fari. Adoniya yi fa a xinbi sin Manga Sulemani yetagi, Sulemani yi a fala a xa, a naxa, "Siga i konni."

2

Dawuda sago dənxəne

¹ Dawuda to a kolon a a sayaan waxatin bata yi maso, a yi a yamarine fi a dii xəmən Sulemani ma, a naxa,

² "N sigamatən ni i ra birin sigadeni. I wəkile, i findi muxu kəndən na!"

³ I yi Alatala, i ya Alaa tənne nun a yamarine suxu e nun a kiti saxine nun a maxadi xuine alo

---

* **1:51: Silanfanna:** Sofane yəngeso degemana.

a sebexi Musaa sariya kedin kui kii naxan yi, alogo i xa noon sotø i ya feene birin yi e nun i nema dëdë,

⁴ alogo Alatala xa a fala xuiin nakamali n xa, a naxan falaxi, a naxa, ‘Xa i ya diine sigan ti joxø luun nun lannayani n yetagi, e bojen nun e niin birin na, i joxøn mi janje Isirayila mangayani mume!’

⁵ I yetena a kolon Seruyaa dii xemén Yowaba feen naxan liga n na, e nun a naxan liga sofa manga firinne ra naxanye yi Isirayila ganle xun na, Abineri, Neri a dii xemén nun Amasa, Yeteri a dii xemena. A yi e faxa, a yi e yenge boje xunbenla waxatini, a dugine rafexi e wunla ra.

⁶ I a raba i ya xaxilimayani, i mi tinma a xunsexen yi fixa, a faxa boje xunbenli.

⁷ Hinan Barasilayi Galadi kaana diine ra, e xa findi muxune ra naxanye e degema i ya tabanla ra, amasotø e fan na sifan liga nen n xa, n yi n gima i tada Abisalomi bun ma waxatin naxan yi.

⁸ I nama jinan Simeyi xon naxan i fema, Geraa dii xemena, Bunyamin kaan naxan kelixi Baxurin taani. N to n gi loxøn naxan yi Maxanayin taani, a danga jaxine ti nen n xili ma. Koni n xetematøna, a godo nen n nalandeni Yurudën baan de, n nan n kœlœ a xa Alatala yi, n naxa, ‘N mi fa i faxama silanfanna ra.’

⁹ Koni, iki, i nama a ratørøntaren lu bayo xemë xaxilimaan nan i ra, i a kolon i naxan ligama a ra. Hali a to bata fori, i a faxa, i a halagi.”

*Dawuda yi faxa
Taruxun Singen 29.26-30*

¹⁰ Dawuda to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani Yerusalen yi.

¹¹ Dawuda *ŋee* tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, *ŋee* solofera Xebiron taani, *ŋee* tonge saxan e nun saxan Yerusalen taani.

¹² Dawudaa dii xem'en Sulemani yi dəxə a *ŋəxəni* mangayani. Xabu na waxatini, Sulemani a mangayaan yi senbe so.

Sulemani yi a sətə Adoniya ra

¹³ Ləxəna nde, Adoniya, Xagiti dii xem'en naxan sətəxi Dawuda xa, na yi siga Sulemani nga Batiseba fəma. Batiseba yi a maxədin, a naxa, “I faxi n todeni fe fəjin nan ma ba?” A yi a yabi, a naxa, “*On*.”

¹⁴ Adoniya mən yi a fala a xa, a naxa, “N waxi falan ti feni i xa.” A yi a yabi, a naxa, “A fala.”

¹⁵ A yi a fala, a naxa, “I mi a kolon a mangayaan yi daxa n tan nan xa ba! Isirayila birin yeeen yi tixi n tan nan na, alogo n xa findi mangan na. Koni, mangayaan bata radangu n xunyen ma, amasətə Alatala nan a ragidixi a ma.

¹⁶ Iki, n fe keden nan maxədinma i ma, i nama tondi na ma n xa.” A yi a yabi, a naxa, “A fala.”

¹⁷ Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, a fala Manga Sulemani xa bayo a mi tondima i yii. A xa Abisagi, Sunami kaan fi n ma, a findi n ma naxanla ra.”

¹⁸ Batiseba yi a yabi, a naxa, “Awa, na lanxi, n tan yetəna a falə mangan xa i mabinna ra.”

¹⁹ Batiseba yi siga Manga Sulemani fəma Adoniya xa. Mangan yi keli a siga a ralandeni,

a yi a xinbi sin a nga yetag. A dəxi na, a yi manga gbedəna nde dəxə a yiifanna ma a nga xa.

²⁰ Batiseba yi a fala a xa, a naxa, “Maxədinna nde n xən ma, i nama tondi a ma n xa de!” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nna, n mi tondə a ma i xa mume!”

²¹ A yi a fala a xa, a naxa, “Abisagi, Sunami kaan xa findi i tada Adoniyaajaxanla ra.”

²² Manga Sulemani yi a nga yabi, a naxa, “Nanfera i Abisagi Sunami kaan maxədinma n na Adoniya xa? Nayi, hali i mangayaan maxədin a xa, bayo n tada na a ra! Mangayaan maxədin a tan nun saraxaralina Abiyatari nun Seruyaa dii xəmen Yowaba fan xa.”

²³ Nayi, Manga Sulemani yi a kələ Alatala yi, a naxa, “Xa n mi Adoniya bənə a niini maxədinni ito a fe ra, Alatala xa n natərən a xələn birin yi.

²⁴ Iki, n bata n kələ habadan Alatala yi, Alatala naxan n sənbe soxi, a yi n dəxə n fafe Dawudaa mangaya gbedəni, a mangayaan so n yii fata a layirin na: To Adoniya fama nən faxadeni.”

²⁵ Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xəmen Benaya rasiga, a sa Adoniya faxa.

Sulemani yi Abiyatari kedi

²⁶ Mangan mən yi a fala saraxaralina Abiyatari xa, a naxa, “Siga i ya bəxəni Anatəti yi, amasətə i lan nən i xa faxa, koni n mi i faxan to, amasətə i bata Marigina Alatalaa Kankiraan xali n fafe Dawuda yee ra, e nun amasətə e nun n fafe nan a tərəne birin xali.”

27 Sulemani yi Abiyatari ba Alatalaa saraxaraliyani, alogo Ala naxan falaxi lan Heli a denbayana fe ma Silo taani, na xa kamali.*

Sulemani yi Yowaba faxa

28 Naxan Adoniya nun Abiyatari sötəxi, Yowaba to na mε, a sa a taxu Alatala batu bubuni, a saraxa ganden fenne suxu. Bayo, a bata yi sa nun Adoniya fari, koni a mi na raba a fələni Abisalomi xa.

29 E sa a fala Manga Sulemani xa, e naxa, “Yowaba bata sa a gi Alatalaa batu bubun kui, a lu saraxa ganden dəxən.” Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xəmən Benaya rasiga, a naxa, “Sa a faxa.”

30 Benaya yi fa Alatala batu bubuni, a yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Mangan bata yamarin fi, a i xa mini.” Koni Yowaba yi a yabi, a naxa, “En-en! N faxan be nin.”

Benaya yi fa Yowabaa falan nali mangan ma.

31 Mangan yi a fala Benaya xa, a naxa, “A ligalo a falaxi kii naxan yi, a faxa, i yi a maluxun. Nanara, Yowaba faxan naxanye tixi, ne goronna mi luyε n xun ma e nun n fafe a denbaya xun ma.

32 Alatala a wunla haken luma a yetəen nan xun ma, amasətə a bata Abineri, Neri a dii xəməna, Isirayila sofa kuntigin faxa e nun Amasa, Yeteri a dii xəməna, Yuda sofa kuntigina. Ne firinne birin muxu tinxinxi nan yi e ra dangu Yowaba ra. A ne birin faxaxi nən n fafe Dawuda mi a kolon.

33 E wunle goronna luma nən Yowaba nun a yixətəne xun ma han habadan. Koni fata Alatala

* **2:27:** Na feen mən səbəxi Samuyeli Singen 2.30-36 kui.

ra bɔjne xunbenla luma nən Dawuda nun a yixetene
nun a denbayaan nun a mangayaan ma han
habadan.”

³⁴ Nayi, Yehoyadaa dii xemən Benaya yi xete
Yowaba fəma, a yi sa a faxa, a yi a maluxun
Yowaba konni tonbonni.

³⁵ Mangan yi Yehoyadaa dii xemən Benaya ti
Yowaba jəxəni sofa kuntigin na. A yi Abiyatari ti
Sadəki jəxəni saraxaraliin na.

Sulemani yi Simeyi faxa

³⁶ Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa,
“Banxina nde ti i yete xa Yerusalən yi, i dəxə be, i
nama siga dədə.

³⁷ Koni, a kolon, i na mini ləxən naxan yi, i na
Kedirən lanbanni gidi, i faxama nən. Nayi, i wunla
goronna luma i tan nan xun ma.”

³⁸ Simeyi yi mangan yabi, a naxa, “Na bata fan!
N kanna naxan falaxi, n na ligama nən.”

Simeyi yi lu Yerusalən yi waxati xunkuye.

³⁹ Koni jəe saxan bun ma, Simeyi a walikə firin
yi e gi, e siga Akisi konni, Makaa dii xeməna, Gati
mangana. Muxuna nde yi a fala Simeyi xa, e naxa,
“I ya walikəne sa Gati taani.”

⁴⁰ Simeyi yi keli, a yi a sofanla tongo, a siga Gati
taani Akisi konni a walikəne fendeni. Simeyi yi sa
fa a walikəne ra keli Gati taani.

⁴¹ E yi a fala Sulemani xa a Simeyi bata yi keli
Yerusalən yi, a siga Gati taani, koni a mən bata xete.

⁴² Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa,
“N bata yi i rakələ Alatala yee xəri, a i nama mini
taani. N mən i maxadi nən, xa i mini ləxə yo yi, i
siga yirena nde yi, i faxama nən. Na waxatini, i n
yabi nən, i naxa, ‘Na fan. N bata a me.’

⁴³ Nanfera nayi, i bata i kələ feen naxan na Alatala yetagi, i mi na ratinmexi. I mən mi n ma yamarin suxi, n naxan so i yii?”

⁴⁴ Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, “I a kolon i bəjəni i fe naxin naxan birin liga n fafe Dawuda ra. Alatala i saranma nən na fe naxina fe ra.

⁴⁵ Koni Ala barakan sama nən n tan Manga Sulemani a fe yi, Dawudaa mangayaan yi sənbə so han habadan Alatala yetagi.”

⁴⁶ Mangan yi a yamarin fi Yehoyadaa dii xəmən Benaya ma, a yi mini, a yi Simeyi faxa.

Sulemani a mangayaan sabati na kii nin.

3

Sulemani yi Misiran mangana dii təmən futu

¹ Sulemani nun Misiran mangan yi lan futun ma. A yi Misiran mangana dii təmən dəxə a naxanla ra. A yi siga a naxanla ra Dawudaa Taani Yerusalən yi han a yelin a banxin nun Alatala Batu Banxin nun Yerusalən rabilin yinna tiyε.

² Na waxatini, yamaan yi saraxan bama taan kidene nin, bayo e munma yi banxi ti Alatala xinla binyama dənaxan yi.

³ Alatala yi rafan Sulemani ma, a lu a fafe Dawudaa namun feene ligε. Koni, a yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi.

Sulemani yi fekolonna sətə

Taruxune Firinden 1.2-13

⁴ Mangan yi siga Gabayon taani saraxa badeni, amasətə taan kide kəndən nan yi mənna dangu a birin na. Sulemani yi saraxa gan daxi wuli keden ba saraxa ganden fari Ala xa.

5 A to yi Gabayon taani, Alatala yi mini Sulemani xa xiyeni kœen na. Ala yi a fala a xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma, na maxɔdin, n na a soma i yii nœn.”

6 Sulemani yi a yabi, a naxa, “I bata hinan n fafe Dawuda ra, i ya walikena, amasɔtɔ a yi sigan tima i yetag i lannayaan nun tinxinna nun bɔŋe fajyaan nin. I bata dii xœmen so a yii naxan dɔxi a mangaya gbedeni to, i yi lu a xɔn hinan gbeeni.

7 Iki, Alatala, n ma Ala, i bata i ya walikeen findi n fafe Dawuda nɔxɔn na, koni banxulan nɔren nan n tan na, xaxili mi n ma.

8 N na i ya yamaan tagi i naxan sugandixi. Yama gbeen nan na ra, naxan mi nœ tengɛ, a mi nœ yate a wuyaan ma.

9 Nayi, xaxili fajin fi n tan i ya walikeen ma, n xa nœ i ya yamaan makite, n nœ a fajin nun a naxin tagi rabɛ! Amasɔtɔ nde nœ yama gbeeni ito mare?”

10 Sulemani a maxɔdinni ito yi rafan Marigin ma.

11 Ala yi a fala a xa, a naxa, “I mi siimaya xunkuyen maxɔdinxi i yete xa, i mi nafunla maxɔdinxi, i mi i yaxune faxa feen maxɔdinxi, i xaxinla nan maxɔdinxi kiti sa feen na.

12 Nanara, n na ligama nœn alo i a falaxi kii naxan yi. N xaxilimayaan nun fekolonna fima nœn i ma, muxu yo munma naxan sɔtɔ dangu i tan na.

13 I mi naxan maxɔdinxi, n mœn na fan soma nœn i yii, nafunla nun binyena i ya siimayaan birin yi. I maliga manga yo mi taranma na.

14 Xa i sigan ti n ma kiraan xɔn, i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu, alo i fafe Dawuda a ligi kii naxan yi, n na i ya lɔxɔne xunkuyama ayi nœn.”

15 Sulemani to keli, a kolon Ala nan falan tixi a xa xiyeni. A yi xetε Yerusalen yi, a sa ti Marigina Layiri Kankiraan yetagi.* A saraxa gan daxine fi Ala ma, e nun bønε xunbeli saraxane, a yi donse donni tøn a walikene birin xa.

Sulemani yi kitin sa xaxilimayani

16 Løxøna nde, yalunde naxalan firin yi fa mangan konni, e xinbi sin a yetagi.

17 Naxalan keden yi a fala a xa, a naxa, “Yandi! N kanna, nxu nun naxanli ito yi banxi kedenna nin, n yi diin xali a fεma banxini.

18 Xi saxan dangu xanbini, naxanli ito fan yi diin bari. Nxu yire kedenna nin, xønε yo mi yi nxu fεma banxini, nxu firinna nan yi a ra.

19 Køen na, naxanli ito a diin yi faxa, bayo a saxi nεn a fari.

20 Nayi, kø tagini, n yi xiin waxatin naxan yi, a yi keli, a n ma diin tongo n fεma, a sa a sa a fεma. A diin naxan yi faxaxi, a na sa n fεma.

21 Xønni, n yi keli alogo n xa xijen fi n ma diin ma, n yi a mato, a faxaxi. Koni, n na a mato ki fajni, n ma dii mi yi a ra n naxan barixi.”

22 Naxalan boden yi a fala, a naxa, “I wule! N ma diin nan nεnε, i ya diin nan faxaxi.” Koni, na singe naxa, “I wule! I ya diin nan faxaxi, n ma diin nan nεnε.” E falan ti na kiini mangan yetagi.

23 Mangan yi a fala, a naxa, “Kedenna a falama, ‘N ma diin nan nεnε, i ya diin nan faxaxi,’ bodena a falama, ‘En-εn, i ya diin nan faxaxi, n ma diin nan nεnε.’ ”

* **3:15: 3.15Layiri Kankirana** fe mən sebəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

²⁴ Nayi, a mən yi a fala, a naxa, “E fa silanfanna ra n xa.” E fa silanfanna ra mangan xa.

²⁵ Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Diin naxan nejne, ε na yisegε a tagi, ε fəxə kedenna so a singen yii, fəxə kedenna fan boden yii.”

²⁶ Nayi, naxanla naxan ma diin yi nejne, na yi kininkinin a diin ma, a yi a fala mangan xa, a naxa, “N kanna, diin naxan nejne, ε na so a yii, ε nama a faxa.” Koni boden yi a fala, a naxa, “A mi luma n xa, a mi luma i xa, ε a yisegε.”

²⁷ Mangan yi a fala, a naxa, “Diin naxan nejne, ε na so a singen yii, ε nama a faxa. A tan nan ma dii a ra.”

²⁸ Isirayila birin yi mangana kiti saxin na mε. E gaxu mangan yεε ra, amasotø Alaa kolonna a yi, alogo a xa kiti kendən sa.

4

Manga Sulemani a kuntigine

¹ Manga Sulemani nan yi mangan na Isirayila birin xun na.

² Kuntigin naxanye yi a wanla ra, ne ni itoe ra:
Asari, Sadəki a dii xəməna,
saraxaraliin nan yi na ra.

³ Elixorefi nun Axiya, Sissaa diine,
səbelitine nan yi ne ra,

Yosafati, Axiludu a dii xəməna,
mangana yenla nan yi na ra,

⁴ Benaya, Yehoyadaa diina,
sofa kuntigin nan yi na ra,
Sadəki nun Abiyatari,
saraxaraline nan yi ne ra,

⁵ Asari, Natan ma diina,

yamana kanne kuntigin nan yi na ra,
 Sabudu, Natan ma diina,
 saraxaraliin nan yi na ra
 e nun mangan kawandi muxuna,
⁶ Axisari,
 manga banxin walikene kuntigin nan yi na ra,
 Abadaa dii xemena Adoniran,
 karahan wanle kuntigin nan yi na ra.

⁷ Yamana kan fu nun firin nan yi Isirayila
 xunna, naxanye yi lan e balon fen manga Sule-
 mani nun a denbayaan birin xa. E birin yi na
 ligama nen kike keden jneen bun ma.

⁸ E xinle ni itoe ra:

Xuru a diin nan yi Efirami geya yiren xun na.

⁹ Deker a diin nan yi Makasa nun Salabimi nun
 Beti-Semesi nun Elon e nun Beti-Xanan taane xun
 na.

¹⁰ Xesede a diin nan yi Aruboti taan xun na, e
 nun Soko nun Xeferi yamanan birin.

¹¹ Abinadabo a diin nan yi Doro geya yamanan
 birin xun na. Sulemani a dii temen Tafata nan yi a
 naxanla ra.

¹² Axiludu a diin Baana nan yi Taanaki nun
 Megido taane xun na, e nun Beti-Seyan birin
 denaxan Saratan fema Yesereli bun ma, keli Beti-
 Seyan yi han Abeli-Mehola nun Yokemen.

¹³ Gebere a diin nan yi Ramoti taan xun na
 Galadi yamanani. Manase a diin Yayiri a taadine
 yi a yii Galadi yamanani, e nun Arigobi yamanani
 Basan geyaan fari menna baxon fan mon yi a yii,
 taa tonge sennin nabilinxin yinne ra naxanye de
 yi balanxi sulan na.

¹⁴ Axinadaba, Yido a dii xemen nan yi Maxanayin yamanan xun na.

¹⁵ Aximaasi nan yi Nafatali yamanan xun na. A tan fan Sulemani a dii temena nde nan tongo a naxanla ra naxan xili Basamati.

¹⁶ Baana, Xusayi a dii xemen nan yi Aseri yamanan xun na e nun Beyaloti taana.

¹⁷ Yosafati, Paruyaa dii xemen nan yi Isakari yamanan xun na.

¹⁸ Simeyi, Elaa dii xemen nan yi Bunyamin yamanan xun na.

¹⁹ Gebere, Yuri a dii xemen nan yi Galadi bəxən xun na, e nun Amori manga Sixən nun Basan manga Ogo, ne yamanane.

Yamana kan keden nan yi Yuda yamanan xun na.

²⁰ Yuda nun Isirayila muxune yi wuya han, e yi luxi alo baan jemensinna. E e degema, e min, e sewa.

5

¹ Sulemani mən yi yamanane birin nəxi keli Efirati baan ma han Filisitine yamanani, siga han Misiran danna ra, e yi lu fe mudun na, e lu Sulemani a nəən bun ma a siin sogen birin yi.

² Ləxə yo ləxə Sulemani mako yi donseni itoe nan ma e nun a muxune xa: Murutu lunburunxin kilo wuli solomanaanin nun murutu fujin kilo wuli fu nun solomasəxə

³ nun jinge turaxi fu nun jingen məxəjənə gbetə e naxanye raba sexə yirene yi e nun xuruse xunxuri kəmə e nun sube gbetene alo xənla nun bolen nun kulumen nun təxə turaxine.

⁴ A mən yi Efirati baan sogegododena yamanan birin xun na, keli Tifisa taani han Gasa taana,

menne mangane birin yi a nœon nan bun. Bœnœ xunbenla yi a xa yiren birin yi.

⁵ Yuda nun Isirayila kaane, keli Dan ma han Beriseba tonbonna, ne yi makantanna bun, birin yi dœxi a manpa bogi nakœon nun a xœde binle tagi bœnœ xunbenla nin Sulemani a mangayaan sogen birin yi.

⁶ Soo wuli fu nun firin yi Sulemani yii e nun soo sansanna wuli tonge naanin naxanye yi yœngœ so wontorone bandunjœ.

⁷ Yamana kanne yi Manga Sulemani balon nan fenma e nun naxan birin yi e dœgœma a konni, birin yi kike keden nan tongoxi, e yi nœxœ sama na xœn ma alogo sese nama dasa a ma.

⁸ E yi fama fundenna nun sexen na soo ragine soone nun yœngœ so wontoro soone xa mangan konni alo yaten naxan yamarixi e ma.

Sulemani a xaxilimayana fe

⁹ Ala yi fe kolonna nun xaxilimaya gbeen fi Sulemani ma, a fe kolonxine yi wuya alo baan nœmensinna.

¹⁰ Sulemani a fe kolonna yi gbo sogeteden muxune birin ma kolonna xa e nun Misiran kaane birin ma kolonna xa.

¹¹ A fe kolonna yi gbo dangu muxune birin na, dangu Esira yixetena nde Etani ra, dangu Heman na e nun Kalikoli nun Darada, Maxoli a diine. A xinla yi xuya ayi a dexœn yamanane birin yi.

¹² A sanda wuli saxan nan sa, e nun bœti wuli keden e nun suulun.

¹³ A yi wudine kœnane fala, keli Liban suman wudine ma han hisopi wudi xuridin naxan minima

banxi kanken ma. A mən yi subene fan keŋaan fala e nun xəline nun bubuseene nun yexene.

¹⁴ Dunuja mangane birin yi muxune rafa sa keli siyane birin yi, alogo e xa Sulemani a fe kolonna rame a xinla ma, bayo e bata yi a xaxilimayana fe me nun.

*Alaa banxin tifeen yi yitən
Taruxune Firinden 2.2-15*

¹⁵ Xurami, Tire mangan yi a walikene rasiga Sulemani ma, bayo a bata yi a mε, a e bata yi a sugandi mangan na a fafe nəxəni, anu Dawuda yi rafan Xurami ma waxatin birin.

¹⁶ Sulemani yi xeraan nasiga, a xa sa a fala Xurami xa, a naxa,

¹⁷ “I a kolon n fafe Dawuda mi nəxi banxin tiyε Alatala xa, a Ala xinla binyama dənaxan yi. Na yi masətə yəngəne fe ra, a yaxune naxanye ti a xa han Alatala yi e sa a sanna bun ma.

¹⁸ Iki Alatala, n ma Ala bata matabun fi n ma yiren birin yi, yaxu mi fa n ma, yəgba mi fa n ma!

¹⁹ N waxy banxin ti feni Alatala xili yi, n ma Ala, alo Alatala a fala n fafe Dawuda xa kii naxan yi, a naxa, ‘N na i ya diin naxan tima mangayani i nəxəni, na nan banxin tima n xinla ra.’

²⁰ Yamarin fi sənən muxune xa Liban suman wudine səgə n xa. N ma walikene fama nən i gbeene fəma, n yi i ya walikene sareñ fi alo i wama a xən kii naxan yi, amasətə i a kolon muxu yo mi en yε naxan nəe wudine səgə alo Sidən kaane.”

²¹ A to Sulemani a falane mε, Xurami yi səwa han, a yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa to, bayo a bata diin fi Dawuda ma naxan lugoxi xaxinla ra alogo a xa yama gbeeni ito mara!”

²² Xurami yi yabini ito rasiga Sulemani ma, a naxa, “N bata i ya xeraan mε. Naxan birin nafan i ma suman wudine nun fəfəne fe yi, n na ligε i xa.

²³ N ma walikεne e ragodoma nεn sa keli Liban yamanani, e sa e xali fəxə igen dε, e yi e raxidi, n yi e rasiga igen xun ma han i dənaxan yire bama n xa. Menni, n yi e rafulun, i yi e tongo. N waxi naxan ma i tan yii, i donseen nafa n ma banxi kui kaane ma.”

²⁴ Xurami yi suman wudine nun fəfəne so Sulemani yii alo a yi waxi a xən kii naxan yi.

²⁵ Sulemani tan yi murutun kilo miliyən sennin nun oliwi turen litiri wuli solomasəxε nan soma Xurami yii a muxune balon na jeeε yo jeeε.

²⁶ Alatala yi kolonna fi Sulemani ma alo a fala a xa kii naxan yi. Lanni so Sulemani nun Xurami tagi. Nayi, e firinna birin yi layirin xidi e bode tagi.

*Sulemani yi karahan wanle yitən
Taruxune Firinden 2.1 nun 2.16-17*

²⁷ Manga Sulemani yi karahan walikεne ba Isirayila muxune birin yε, e sigε han muxu wuli tonge saxan.

²⁸ A yi e yitaxun dəxəde saxan, muxu wuli fu nan yi walima kike kedenna bun Liban yi. Na xanbi ra, ne yi fa e konni wali gbətε ra, bodene fan yi siga Liban yi. Nayi, e dəxə yo dəxə e walima kike keden Liban yi, kike firin e konni. Adoniran nan yi kuntigin na karahan walikεne xun na.

²⁹ Goron maxanla muxu wuli tonge solofera nan yi Sulemani yii, e nun gəmε masonla muxu wuli tonge solomasəxε geya yireni.

³⁰ Na fari, yamana kanne kuntigin naxanye sugandixi karahan walikene yamari feene ra, ne sigama han wuli saxan keme saxan.

³¹ Mangan yi yamarin fi e xa geme masolixi xungbe fajine fen alogo e xa banxin beten sa.

³² Sulemani a walikene nun Xurami gbeene, e nun Gebala kaane yi gemene masoli, e wudine nun gemene yitən banxin ti feen na.

6

Ala Batu Banxin ti fena Taruxune Firinden 3.1-14

¹ Isirayila kaane mini xanbini Misiran yamanani, na nee keme naanin nee tongue solomasexeden nan yi a ra, Sulemani yi Alatala Batu Banxin ti folo, a mangayaan nee naanindena Isirayila xun na Siwi kiken na, naxan findixi neen kike firinden na.

² Manga Sulemani banxin naxan ti Alatala xa, na kuyana nongonna ye tongue sennin, a yigbona nongonna ye moxjue, a yitena a ye tongue saxan.

³ Ala Batu Banxin so deen palaan yi kuya nongonna ye moxjue, naxan nun banxin yetagini gboon yi lan. A kuyana Ala Batu Banxin de ra nongonna ye fu.

⁴ Mangan yi foye sode fajine rafala banxin ma.

⁵ A yi kore banxi radigilinxine ti banxin kanken nabilinni, pala gbeen nun pala rajanna ma, a yi konkone ti a rabilinni.

⁶ Kore banxin laberaxini gbona nongonna ye suulun, a tagixina nongonna ye sennin, a saxandena nongonna ye solofer, amasətə banxini gboon mi

yi lan a yiren birin yi, alogo xalanbene nama so banxin kankeni.

⁷ A to yi Ala Batu Banxin tima, e g̊em̊e masolixine nan nawali naxanye yi rafalaxi e malanxi denaxan yi. Deeramaan mi rawali, bunbi mi rawali, wuremase yo xui mi mini banxin tideni.

⁸ Kore banxin xurin konkone so d̊en yi banxin yiifanna nan ma, e yi tema teden nan ma kore banxin tagixini, e nun kore banxi saxandeni.

⁹ Sulemani to yelin Ala Batu Banxin tiyε, a yi a xunna so suman farinne nun suman xalanbene ra.

¹⁰ Kore banxin naxanye birin yi Ala Batu Banxin nabilinxi, a yi n̊ongon̊na ye suulun d̊oxo ne birin d̊ε, a yi e nun Ala Batu Banxin nabira e bode ma suman wudine ra.

¹¹ Alatala yi falan ti Sulemani xa, a naxa,

¹² “I Ala Batu Banxini ito tima, xa i sigan ti kiin lanxi n̊ ma t̊onne ma, xa i n̊ ma sariyane birin suxu, xa i n̊ ma yamarine birin suxu, i yi bira e f̊oxo ra, nayi, n̊ layirin naxan tongoxi i fafe Dawuda xa, n̊ na rakamalima n̊en i xa.”

¹³ N̊ luma n̊en Isirayila kaane tagi, n̊ mi Isirayila rabejinma, n̊ ma yamana.”

¹⁴ Sulemani yi yelin Ala Batu Banxin tiyε.

¹⁵ Walikene yi suman farinne sa banxin kanken kuixine ma, keli b̊ox̊ni han kore, a yi wudin sa a kuiin ma, a yi f̊of̊o farinne sa banxin lonna ma.

¹⁶ A yi banxin kuiin najanni taxun suman farinne ra keli b̊ox̊ni han kore n̊ongon̊na ye m̊ox̊ne, a men findi pala rajanna ra Ala Batu Banxin kui naxan yi xili yire sarijanxi fisaman-tenna.

17 Nøngønna ye tonge naanin nan yi Ala Batu Banxin pala gbeen pala rajanna yetagi.

18 Suman wudin naxan yi banxin kui, ne yi rafalaxi se fuge sawura fapine nun kundi sawurane nan na, sumanna nan yi a birin na, gøme yo mi yi toma.

19 Sulemani yi pala rajanni tøn Ala Batu Banxin kui alogo a xa Alatalaa Layiri Kankiraan døxø na.

20 Pala rajanna yi kuya nøngønna ye møxøje, a yigbona nøngønna ye møxøje, a yitena nøngønna ye møxøje. Sulemani yi xøma fajni yilenlenxine sa a ma, a mørn yi xøma fajin sa saraxa ganden ma a denaxan nafala suman wudin na.

21 A xøma fajni yilenlenxine sa banxin kuiin ma, a yi xøma yølønxønne radangu pala rajanna yetagi, a xøma yilenlenxine sa a ma.

22 A yi xøma fajni yilenlenxine sa banxin birin ma, saraxa ganden naxan yi pala rajanna yetagi, a xøma yilenlenxine sa na ma.

23 A yi maleka gubugubu kan sawura firin yitøn yire sarijanxi fisamantenna kui Oliwi wudin na, e yitena nøngønna ye fu.

24 Maleka sawura singen gubugubu keden yi kuya nøngønna ye suulun, boden fan yi kuya nøngønna ye suulun, keli a gubugubun boden xunna ma sa ti boden xunna ra, nøngønna ye fu.

25 Nøngønna ye fu nan yi maleka sawura firinden fan na. Maleka sawura firinne kuyan nun e kiin birin yi lan.

26 Nøngønna ye fu nan yi maleka gubugubu kan sawura firinne birin yiteen na.

27 Sulemani yi maleka sawurane ti pala rajanna

tagini. E gubugubune yi raminixi. A singen gubugubun yi sigaxi han banxin kanken fɔxɔ kedenna, sawura firinden gabutɛɛn fan yi sigaxi han banxin kanken fɔxɔ kedenna bonna. E gubugubune xunne yi dɔxi e bode ra banxin tagini.

²⁸ Sulemani yi xɛma yilenlenxine sa maleka sawurane ma.

²⁹ A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura fajine rafala Ala Batu Banxin kanken nabilinne birin yi, a fanna nun a kuina.

³⁰ A yi xɛmaan sa banxin lonna ma pala firinne birin yi.

³¹ A yi dɛɛn fɔxɔ firin kanna ti pala rajanna ma Oliwi wudine ra, a dɛɛn ti wudine yitaxun dɔxɔ suulun nan na.

³² Oliwi wudin nan yi dɛɛn fɔxɔ firinne ra. A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun nɔxɔnde sawura fajine rafala dɛɛn ma, a yi xɛma yilenlenxine sa dɛɛn ma, a mɔn yi xɛmaan sa maleka sawurane nun tugu bili sawurane ma.

³³ A mɔn yi pala gbeen dɛ ti wudine ligi na kiini Oliwi wudin na, koni dɛɛn ti wudine yi yitaxunxi dɔxɔ naanin nan na.

³⁴ Dɛɛn fɔxɔ firinne birin yi rafalaxi fɔfɔ farinne nan na naxanye yitaxunxi fɔxɔ firin firinna ra.

³⁵ A yi maleka gubugubu kan sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura fajine rafala dɛɛne ma, a yi xɛma bɔnbɔxin sa sawurane ma.

³⁶ A mɔn yi gɛmɛ sansanna bilin saxan nafala, a suman wudin bilin keden sa a fari.

³⁷ A mangayaan jɛɛ naanindeni, Siwi kiken na, e yi Alatala Batu Banxin bɛtɛn sa.

38 A mangayaan *ŋee* fu nun kedendeni, Bulu kiken na, naxan findixi *ŋen* kike solomasexeden na, banxin wanle birin *yinan* alo a yi lan kii naxan yi. Sulemani a ti *ŋee* solofera nan bun.

7

Sulemani a manga banxin tiina

1 Sulemani mən yi a banxin ti, na bu nen *ŋee* fu nun saxan han a yi a rajaan.

2 A na banxi singen ti naxan xili Liban Fətənna Banxina, a kuyana nəngənna ye kəmə, a yigbona nəngənna ye tonge suulun, a yitena nəngənna ye tonge saxan, a na ti suman sənbətənna safa naanin fari. Suman xalambene yi sənbətənne kəe.

3 Banxin kuiin yi xunna soxi suman farinne nan na, e saxi xalambene ma naxanye yi sənbətənne kəe. Xalanbe tonge naanin e nun suulun nan yi a ra, fu nun suulun safa keden.

4 Banxin foye sodene safa saxan nan yi a ra, na foye sodene fan yi *yee* rafindixi *nən* e bode ma saxan saxan.

5 Tongon naanin nan yi dəene birin nun e ti wudine ma, e yi *yee* rafindixi e bode ma saxan saxan.

6 Na xanbi ra, a palaan fələn ti sənbətənne ra naxan kuya yi nəngənna ye tonge suulun, a yigbona nəngənna ye tonge saxan. Na *yee* ra a so dəen palaan fan ti sənbətənne ra, a yinbene rafala a ma.

7 A yi mangayaan gbede banxin ti, a yi kitin sama denaxan yi naxan xili Kiti Sa Banxina. A yi suman farinne sa banxin kuiin yirene ma, keli bəxəni han banxin kuiin xunna sone.

⁸ A gbee banxina, a yeteeñ yi dəxəma dənaxan yi, na fan yi ti na kiini yin gbətə kui, banxin boden xanbi ra. Sulemani yi na banxi sifan fan ti Misiran mangana dii təmən xa a naxan tongo a naxanla ra.

⁹ Banxine birin yi tixi gəmə fajni yəbaxine nan na keli a tandem ma han yin gbeena, gəmən naxanye maligaxi, e bə seraan na, banxin kuiin nun a fanna, keli bəxən ma han a xuntagi.

¹⁰ Banxin betən saxi gəmə xungbe fajne nan na, a gəmena nde yigbona nəngənna yε fu, ndee nəngənna yε solomasexε.

¹¹ Banxin yi tixi gəmə xungbe fajne ra naxanye maligaxi, e bə alogo e xa lan e dəxədene ma, e nun suman xalanbene.

¹² Gəmə gbeen bilin saxan nan findi yin gbeen sulunna ra, suman wudin bilin keden fan yi sa na fari alo Alatala Batu Banxini sansanna kui xiin tixi kii naxan yi, e nun a so deen palana.

Sulemani wanla naxanye so Xirami yii

Taruxune Firinden 2.10-13

¹³ Manga Sulemani yi xəraan nasiga Tire taani Xirami fəxə ra.

¹⁴ Kaja gilən nan yi Xirami nga ra naxan kelixi Nafatali bənsənni. Tire kaan nan yi a fafe ra, a yi sulan nan nawalima. A yi lugoxi fekolonna nun xaxilimayaan nun lənnin na sulan nawali feen na. A yi fa Manga Sulemani fəma, a a wanle birin kε.

Ala Batu Banxi Senbetən Firinne

Taruxune Firinden 3.15-17

¹⁵ Xirami yi sulan naxulun a senbetən xungbe firin nafala, e yitena nəngənna yε fu nun solomasexε, e rabilinna nəngənna yε fu nun firin.

16 A yi sulan konden firin y ε lan, alogo a xa e so s ε n β t ε nne xun na, konde singen yitena n ε ng ε nna y ε suulun, konden firinden yitena n ε ng ε nna y ε suulun.

17 A m ε n yi sulan nafala yaladine ra e nun y ε l β n ε x ε nne ra kondene maxidi seen na naxanye yi s ε n β t ε nne xuntagi, solofera konde singen xa, e nun solofera konden firinden xa.

18 A yi girenada wudi bogi sawurane rafala, safa firin nan yi yalane fari naxanye yi s ε n β t ε nne kondene maxidixi.

19 Konden naxanye yi s ε n β t ε nne xuntagi so d ε n palaan kui, ne yi ligaxi alo gabala fugena, e yitena n ε ng ε nna y ε naanin.

20 Konden naxanye yi s ε n β t ε n firinne xuntagi, ne keden kedenna yi rabilinxi girenada wudi bogi sawura k ε m ε firin nan na, a xungbe yiren naxanye yi rafalaxi yalaan d ε x ε n.

21 A yi na s ε n β t ε nne ti Ala Batu Banxin so d ε palaan f ε ma. A yi yiifari ma s ε n β t ε nna ti, a xili sa Yakin, a m ε n yi k ε m ε n ma s ε n β t ε nna ti, a xili sa Boosu.

22 Ne kondene yi rafalaxi gabala fuge sawurane nan na. Na kiini Xirami yi yelin s ε n β t ε nne rafale.

Ige ramarade gbeenafe Taruxune Firinden 4.2-5

23 Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona n ε ng ε nna y ε fu, a yitena n ε ng ε nna y ε suulun. N ε ng ε nna y ε tonge saxan lutin nan yi a rabilinj ε .

24 Kundine sawurane yi a d ε kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a n ε ng ε nna y ε keden yo keden bun. Kundi sawurane yi rafalaxi

safa firin nan na, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi
gbindi keden nan na.

²⁵ Ige ramaraden yi dəxi turaan sawura sulan
daxi fu nun firin nan fari, saxan yε rafindexi
sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan
yifanna binni, saxan kəmənna binni. E yi xun
xanbi soxi e bode yi nən, e birin gbindin yi ige
ramaraden nan bun ma.

²⁶ Yii kuiin yε kedenna nan yi ige ramaraden
nabinyen na, a dε kinkin yi rafalaxi alo igelen-
genna dəna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli
tonge solomasexə nəxən nan yi sama a kui.

Sulan wontorone

²⁷ A yi ige maxali wontoro fu rafala sulan
na. E birin kuya nəngənna yε naanin, e yigbona
nəngənna yε naanin, e yitena nəngənna yε saxan.

²⁸ Ige maxali wontorone yi rafalaxi i kii nin:
Sula falafalane nan yi findixi wontorone gbindin
na. Na falafalane yi sətixi sula gbeleməne yi nax-
anye tixi wontoron tongon naaninne ma.

²⁹ Falafalan naxanye yi tixi sula gbeleməne
longonne ra, yatane nun turane nun maleka
gubugubu kanne sawurane yi ne ma e nun
gbeleməne fan ma. Məsəməsənne yi e rabilinxı.

³⁰ Sulən nan nafalaxi wontorone birin sanne ra.
Na naanin nan yi e bun ma. E soxi sula gbelemən
xun na. Ige ramara kundi sula daxin yi rafalaxi e
birin kui, e suxi bun ti naanin na, e rafalaxi sula
raxulunxin na, e bun ti məsəməsənxine labe ra.

³¹ Ige maxali wontoron kui yili digilinxin nan yi
rafalaxi a kui naxan yite han nəngənna yε keden.
Na nan yi findixi ige kundin dəxəden na. Kundin
dəxəden dəen digilinna, na yi gbo nəngənna yε

keden e nun a tagi. Kundin dəxəden naxan yi wontoron de kinkin faxa ra, mesemesenne yi rafalaxi ne ma. Na yirene mi yi digilinxı, tongon naanin nan yi ne ra.

³² Wontorone sanne yi a falafalane bun ma, e soxi sula gbelemene xun na naxanye yi sətixi a bun ma. E sanne yigbona, nəngənna ye keden e nun a tagi.

³³ E sanne yi rafalaxi alo yəngε so wontorone sanne, e yi seene birin nafalaxi sula raxulunxin nan na.

³⁴ Wontorone birin, a suxu se naanin yi rafalaxi a ma a tongon naaninne yi. E nun wontorone yi rafalaxi e bode yi.

³⁵ Wure digilinxina nde yi rabilinxı ige kundi dəxə yinla ma wontorone birin kui, a yikuyena nəngənna ye keden. Ige ramara kundin nun a bun tiine nun wontorone kuiin birin yi rafalaxi kedenna nan na.

³⁶ Xirami yi maleka gubugubu kanne nun yatane nun tugu binle sawurane rafala a bun tiine nun a falafalane ma, e xanje dənaxan birin yi e nun a yi e birin nabilin mesemesenne ra.

³⁷ Ige maxali wontorone yi rafalaxi na kii nin, e birin wure siya keden, e birin gbo kii keden, e birin kejna keden.

Taruxune Firinden 4.6

³⁸ Xirami mən yi ige ramara kundin sula daxi fu rafala, e yigbona nəngənna ye naanin, litiri wuli keden e nun kəmə sennin yi se ne kui. A ige ramara kundi keden dəxə wontorone birin kui.

³⁹ A yi ige maxali wontorone suulun lu Ala Batu Banxin yiifanna ma, a suulun lu a kəmənna ma.

A yi ige ramara se xungbeen ti Ala Batu Banxin yiifanna sogeteden binni a tongonna ma.

Taruxune Firinden 4.7-5.1

40 Xirami to ige ramara seene nun t^{ee} k^o seene nun goronne rafala, a yi yelin wanle birin na, a naxanye f^{ol}o Manga Sulemani xa Alatala Batu Banxini:

41 Senbeten xungbe firin,
e nun e konde firinne e xuntagi alo barama,
e nun y^{ol}onx^{on} yalaan naxanye senbetenne kondene maxidi seene ra,

42 e nun girenada wudi bogi sawura k^{em}e naaninna naxanye yi na y^{ol}onx^{on} yala firinne ma naxanye yi saxi saf a firin, e singan e kondene rabilinni e maxidi seen na, konden naxanye yi luxi alo barama,

43 e nun ige maxali wontoro fune nun ige kundine e xun tagi,

44 e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra,

45 e nun goronne nun t^{ee} k^o seene nun wuli xuya goronne. Xirami muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.

46 Mangan sula raxulunxin nafala na seene ra b^{ox}^o kui gexine nan kui, Yuruden baan meremereni Suk^{ot}i taan nun Saratan taan longonna ra.

47 Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yaten sulan xasabin kilon mi yi n^{oe} kolonj^{ne}.

48 Sulemani m^{on} yi seni itoe birin nafala Alatala Batu Banxin xa, x^{em}a saraxa ganden nun buru ralixin x^{em}a tabanla

49 nun xεma kende lenpu dəxə seen naxanye yεbaxi suulun fəxə kedenni suulun bode fəxəni yire sarijanxi fisamantenna yetag i e nun se fuge fajine sawurane e nun lenpune nun se tongo se xεma daxine

50 nun goronne nun lenpu ratu seene nun wuli xuya goronne nun se sa lefane nun wusulan gan se xεma daxine nun dεen singan se xεma daxine yire sarijanxi fisamantenna xa banxin kui e nun Ala Batu Banxin so dεen yeteeen xa.

51 Sulemani a wanle birin nakamali na kii nin Alatala Batu Banxini. Sulemani yi muranne birin sa banxini a fafe Dawuda naxanye rasarijan, gbetin nun xεmaan nun se gbeteye. A yi ne ramara Alatalaa banxin nafunle yε.

8

Layiri Kankiraan fa fena Ala Batu Banxini Taruxune Firinden 5.2-6.2

1 Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun bənsən kuntigine nun Isirayila kaane denbaya xunne birin malan a fema Yerusalən yi Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, dənaxan mən xili Siyon. Esiga a ra Ala Batu Banxini.

2 Isirayila xεmene birin yi e malan Manga Sulemani fema, Etanimi kiken na, naxan findixi jneen kike solofereden na, sali waxatina.

3 Isirayila fonne birin to fa, saraxaraline yi fa Layiri Kankiraan na.

4 E yi Alatalaa Kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sarijanxin naxanye yi a kui. Saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune yi e xali.

⁵ Manga Sulemani nun Isirayila yamaan naxan birin yi malanxi a fəma, e ti Layiri Kankiraan yətagi, e yi yəxəeñe nun jingene ba saraxan na, naxanye yi wuya han e xasabin mi yi nəe kolonjə.

⁶ Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a funfuni, banxin yire sarijanxi fisamantenni, maleka sawurane gubugubune bun ma.

⁷ Amasətə maleka sawurane gubugubune yi bandunxi Layiri Kankiraan nun a tongo tamine xun ma.

⁸ A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sarijanxi fisamantenna yətagi, koni e mi yi toma tandeni. E mən na han to.

⁹ Gəmə walaxa firinne nan tun yi kankiraan kui Musa naxanye sa a kui Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi dənaxan yi, e mini xanbini Misiran yamanani.

¹⁰ Saraxaraline mini yire sarijanxini waxatin naxan yi, kundaan yi Alatalaa banxin nafe.

¹¹ Kundana fe ra, saraxaraline mi yi nəe e wanla rabə, amasətə Alatalaa nərən yi Alatalaa banxin nafexi.

¹² Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,
“Alatala bata a ragidi
a xa dəxə kunda yidimixin!”

¹³ N bata banxi fajin ti
naxan findima i dəxəden na,
i luma dənaxan yi habadan.”

*Ala Batu Banxin nasarijan fena
Taruxune Firinden 6.3-11*

¹⁴ Mangan yi a yəe rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a duba ne xa.

15 A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa,

16 ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namin ioxoni Misiran yamanani, n mi taa sugandi Isirayila bɔnsɔnne xa, banxin tiyε n xinla binya feen na denaxan yi, koni n bata Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.’*

17 N fafe Dawuda yi waxi banxin ti feni Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.

18 Alatala bata yi a fala n fafe Dawuda xa, a naxa, ‘Amasɔtɔ i bata wa banxin ti feni n xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan.

19 Koni, i tan xa mi banxin tima, fo i ya dii xemena, i yεtεen naxan sɔtɔxi, na nan banxin tima n xinla binyaden na.’ ”

20 “Alatalaa layirin naxan tongo, a bata na raka-mali. N bata ti n fafe Dawuda jɔxɔni, n yi dɔxɔ Isirayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.

21 N bata yirena nde yitɔn kankiraan xa, Alatala layirin denaxan yi, a naxan yitɔn e nun en ben-bane tagi, a to e ramini Misiran yamanani.”

*Sulemani Ala maxandina
Taruxune Firinden 6.12-40*

22 Sulemani yi ti Alatalaa yire sarijanxin yεtagi, Isirayila yamaan birin yεtagi. A yi a yiine yite kore,

23 a yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan kore xɔnna nun bɔxɔ

* **8:16:** Samuyeli Firinden 7.6

xənna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma i ya walikəne xən naxanye sigan tima i yətagi e bəjen birin na.

²⁴ I bata i ya falan nakamali i ya walikəen xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i dəen na, i bata na rakamali i sənbəni to.

²⁵ Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mən xa i ya falan nakamali, i layirin naxan tongo n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, ‘Iŋəxə yibiran mi xənje n yətagi mumə Isirayilaa mangaya gbədəni, fanni i yixətəne n ma kiraan suxuma, e sigan ti n yətagi alo i sigan tixi n yətagi kii naxan yi.’

²⁶ Iki, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa na rakamali, i layirin naxan tongoxi i ya walikəen Dawuda xa, n fafe!”

²⁷ “Koni, Ala fa dəxə dunuŋa yi ba? Hali kore xənna nun a gbona, i mi nəe xənje a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra.

²⁸ Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli mati i ya walikəna maxandi xuine nun a mafanne ra. I tuli mati i ya walikəna mafan xuine nun maxandi xuine ra a naxanye falama i xa to.

²⁹ I yəen ti banxini ito ra kəeən nun yanyin na, i a fala dənaxan ma, i naxa, ‘N xinla luma be nin!’ I tuli mati maxandi xuiin na i ya walikəen naxan tima yireni ito mabinni.

³⁰ I ya walikəen nun i ya Isirayila yamana maxandin nasuxu, e na sali yireni ito mabinni! I yabin ti i dəxədeni kore xənna ma, i mafeluun ti, i yabin ti.”

³¹ “Xa muxuna nde a boden hakən tongo, muxune yi a karahan, a xa fa a kəlo i ya yire sarijanxin yətagi banxini ito kui.

³² Nayi, a xuiin name kore xənna ma, i yi fena nde ligə, i yi kitin sa i ya walikene tagi. Naxan kalan tixi, i na yalagi, i na goronna dəxə a xun ma, i yi tinxindena tinxinyaan yita, i yi a suxu a tinxinni.”

³³ “A nəe ligə nən yaxun yi i ya Isirayila yamaan nə, bayo e bata i yulubin tongo. Na waxatini, xa e xun xətə i ma, e i xinla binya, e yi i maxandi, e mafeluun xandi i tan xən banxini ito kui,

³⁴ nayi, i xa e xuiin name kore xənna ma, i dijə i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa e ra bəxən ma i naxan so e benbane yii.”

³⁵ “A nəe ligə nən kore xənna yi balan, tulen mi fa fe mumə, e yulubine fe ra lan i tan ma. Na waxatini, xa e yəe rafindi be ma, e i xandi, e yi i xinla binya, e xətə e yulubine fəxə ra, bayo i bata e tərə,

³⁶ nayi, i e xuiin name ma nən kore xənna ma, i dijama nən i ya walikene yulubine ma e nun i ya yamana Isirayila. I e xaran kira fajin ma e daxa e xa bira naxan fəxə ra. I tulen nafa bəxən fari i naxan soxi i ya yamaan yii.”

³⁷ “A nəe ligə nən tərəyana nde fan yi fa, alo fitina kaməna hanma fitina furena yamanani, hanma sansine yi xara hanma e kun hanma tuguminne yi mini hanma sujene hanma yaxuna nde na Isirayila kaane taa makantaxine rabilin yəngəni, gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi, hanma fure naxine.

³⁸ Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e tərən nun e naxankatan kolonma nən, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni.

³⁹ Nayi, i yi e yabi i dəxədeni kore xənna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran e kəwanle ra, bayo i birin bəjəe yi feen kolon, amasətə i tan nan keden pe adamadiine bəjəe yi feene kolon.

⁴⁰ Nayi, e gaxuma nən i yee ra waxatin birin yi e siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii.”

⁴¹ “Xəjən naxan mi findixi Isirayila kaana nde ra, i ya yamana, na fama nən be sa keli yamana makuyeni, i xinla a fe ra,

⁴² bayo muxune a mema nən a i xinla nun i sənbən gbo. A na fa salideni banxini ito mabinni,

⁴³ i a yabi kore xənna ma, i dəxədeni. Xəjən naxan birin maxədinma i ma, i xa na so a yii, alogo dununa siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yee ra, alo i ya yamana Isirayila. E xa a kolon a banxini ito ratinmexi i tan nan xili yi n naxan tixi!”

⁴⁴ “A noe ligə nən Isirayila kaane yi siga e yaxune yəngədeni i ya yamarin bun. E yi i maxandi, e yee rafindi i ya taa sugandixin ma e nun Alatala Batu Banxin naxan tixi i xa.

⁴⁵ Nayi, i tuli mati kore xənna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne mali.”

⁴⁶ “A noe ligə nən, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi yulubin ligama. I ya xələn yitama e ra nən, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e ra konyiyani e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso.

⁴⁷ E na tubi i ma na yamanani e konyiyani denaxan yi, e xun xətə i ma e suxu muxune yamanani, e falan ti, e naxa, ‘Nxu bata haken liga, nxu bata yulubin tongo, nxu bata fe naxin liga,’

48 e x_et_e i ma e b_øn_øn birin nun e niin birin yi e yaxune yamanani naxanye e xalixi konyiyani, e mayandi xuine rasiga i ma, e y_{ee} rafindixi yamanan ma i naxan so e benbane yii, e y_{ee} rafindixi i ya taa sugandixin ma e nun n Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli.

49 Nayi, e sanla nun mafanna yabi kore x_ønna ma i d_øx_ødeni, i fa e mali.

50 I ya yamaan mafeluma n_øn a yulubine ra e nun a fe naxine birin i xili ma. Naxanye e suxi konyiyani, i yi e hinanna raso ne yi, alogo e xa kininkinin e ma.

51 Amas_øt_ø i ya yamaan nan e ra, i gbeena, i e ramini n_øn Misiran yamanani naxan luxi alo sulun t_{ee}n[†] naxan wuren naxulunma.”

52 “I y_{ee}n xa lu i ya walik_øna maxandine ra, e nun i ya yamana Isirayilaa maxandine, alogo i xa nxu yabi nx_ø maxandine yi waxatin birin.

53 Amas_øt_ø i bata nxu ba yamaan bonne birin y_øb_øx_øn fari, alogo nxu xa findi i gbeen na, alo i a fala kii naxan yi fata Musa ra, i ya walik_øna, i to nxu benbane ramini Misiran yi. I tan Marigina Alatala!”

Duban yamaan xa

54 Sulemani yelin maxandine nun mafanne birin tiy_e waxatin naxan yi, a yi keli Alatalaa saraxa ganden y_{et}agi, a yi xinbi sinxi d_ønaxan yi, a yiine yitexi kore.

55 A tixi, a yi duba Isirayila yamaan birin xa a xuini texin na, a naxa,

---

[†] **8:51: Sulun t_{ee}n** m_øn falama yirena nde yi fa fala “**Furu t_{ee}na**.”

56 “Tantunna xa fi Alatala ma, naxan matabun fi Isirayila ma, a yamana, alo a e tuli sa kii naxan yi. A fala fajin naxanye birin ti fata Musa ra, a walikēna, keden mi luxi a ligataren na.

57 Alatala, nxə Ala xa lu en xən alo a lu en benbane xən kii naxan yi, a nama jinan en xən mumē, a en nabejin.

58 Koni, a xa en bəjən bandun a binni, alogo en xa sigan ti a kiraan birin xən ma. En yi a yamarine nun a tənne nun a sariyane suxu, a naxanye yamari en benbane ma.

59 N maxandin naxanye tixi Alatala ma, en ma Ala, ne xa rabira a ma kəeeen nun yanyin na, alogo a xa en mali ləxə yo ləxə, ε tan nun n tan bayo a yamaan nan en na, Isirayila.

60 Nanara, dunuja siyane birin xa a kolon a Alatala nan Ala ra, a gbete yo mi na.

61 Alatala xa lu ε bəjəni, en ma Ala. ε bira a sariyane fəxə ra, ε yi a yamarine suxu, alo ε kii naxan yi to.”

Saraxane yi ba Alatala xa Taruxune Firinden 7.4-10

62 Isirayila kaane birin yi fa mangan fəma, e yi saraxane ba Alatala xa.

63 Ningé wuli məxəjən nun firin e nun yəxəe wuli kəmə məxəjə, Sulemani yi ne kəe raxaba Alatala xa bəjə xunbeli saraxan na. Mangan nun Isirayila kaane birin yi Alatalaa banxin nabi na kii nin.

64 Na ləxəni, mangan yi sansanna rasarijan Ala Batu Banxin yətagi, a yi saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun bəjə xunbeli saraxa subene turene fi Alatala ma sansanna kui. A na raba mənni nən, bayo saraxa ganden naxan yi

rafalaxi sulan na Ala Batu Banxin yetag, na yi xurun. Saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa subene turene birin mi yi xanjə mənna fari.

65 Sulemani yi sanla raba na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni, e yi e malan Alatala yetag, en ma Ala, xi solofer. Na xanbi ra, e mən yi xi solofer sa na fari, a birin malanxina, xi fu nun naanin.

66 Xi solomasexede ləxəni, a yi yamaan bejin. E yi duba mangan xa, e siga e konni, e səwaxi e bəjəni fe fanin birin na Alatala naxan nabaxi Dawuda xa, a walikəna, e nun Isirayila a yamana.

9

Ala mən yi mini Sulemani xa Taruxune Firinden 7.11-22

1 Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyə waxatin naxan yi, e nun a manga banxina, e nun a wa naxan birin liga feni,

2 Alatala mən yi mini Sulemani xa a firinden, alo a mini a xa kii naxan yi Gabayon taani.

3 Alatala yi a fala a xa, a naxa,

“N bata i ya mafanna nun i ya maxandi xuiin nasuxu i naxan nalixi n ma. N bata banxini ito rasarijan i naxan tixi n xili yi habadan. N yəen nun n bəjən luma nən tixi be ra habadan.

4 I tan xa sigan ti fetareyaan nun tinxinyani n yetag, alo i fafe Dawuda. I feni itoe birin liga n naxanye yamarima i ma, i n ma tənne nun n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii.

⁵ Nayi, n na i ya mangayaan nasabatima nən habadan Isirayila xun na, alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n naxa, ‘I bənsənna mi nanjə i nəxəni Isirayila mangayani habadan.’

⁶ Koni, xa i tan hanma i ya diine ε xun xanbi so n yi, xa ε mi n ma sariyane nun n ma yamarine suxu n naxanye soxi ε yii, xa ε siga ala gbətəye batudeni, ε xinbi sin e bun ma,

⁷ nayi, n na Isirayila kaane bama nən na bəxəni n naxan soxi e yii. N na n məma nən n batu banxin na, n naxan nasarijan n xinla binyaden na. Na ma, Isirayila findima nən yagi seen nun magele seen na yamanane birin tagi.

⁸ Hali banxini ito to rayabu iki, na waxatini, naxan yo na dangu a fəma, ne kabəma nən, e yi kəntəfili. E yi a fala, e naxa, ‘Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi iki?’

⁹ E yabima nən, e naxa, ‘Bayo e bata Alatala rabəjən, e Ala, naxan e benbane ramini Misiran yamanani, e yi ala gbətəne xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tərəni itoe birin nafa e ma.’”

Sulemani a wali sifa wuyaxine

Taruxune Firinden 8.1-18

¹⁰ Nəε məxənən bun ma, Sulemani yi banxi firinni itoe ti, Alatala Batu Banxin nun a manga banxina.

¹¹ Tire manga Xurami bata yi suman wudin nun fəfə wudin nun xəmaan so Sulemani yii, a yi wama naxan yo xən. Manga Sulemani yi taa məxənə so Xurami yii Galile yamanani.

¹² Xurami yi mini Tire taani taane matodenı Sulemani naxanye soxi a yii. Koni e mi rafan a ma.

¹³ Xurami yi a maxədin, a naxa, “Ngaxakedenna, i taan sifan mundunye soxi n yii be?” A yi e xili sa Kabulu yamanana, na xinla ne xun ma han to.*

¹⁴ Anu, Xurami bata yi xəmaan kilo wuli saxan nasiga Sulemani ma.

¹⁵ Manga Sulemani bata yi karahan wanle yitən lan Alatala Batu Banxin ti feen nun a yetəna banxin nun Milo gbingbinna nun Yerusalən yinna ma, e nun Xasori nun Megido nun Geseri taane.

¹⁶ Misiran mangan bata yi fa, a Geseri taan suxu yəngəni, a yi a gan, Kanan kaan naxanye yi dəxi taani, a ne faxa. A mən yi taan sa a dii təmən fari siga a xəmə taa ra, Sulemani a naxanla.

¹⁷ Sulemani mən yi Geseri taan ti, a mən yi Beti-Xoron taan laben ti,

¹⁸ e nun Baalati taan nun Tamari taan naxan yamanan tonbon yireni.

¹⁹ A mən yi taa gbətəna ndee ti, a yi balone ramarama dənaxanye yi, e nun yəngə so wontorone nun soone yi luma taan naxanye yi. Sulemani wa naxan birin ti feni Yerusalən taani e nun Liban yamanan nun yire gbətə, a yi yamanan naxanye birin xun na, a yi na birin ti.

²⁰ Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune muxu dənxən naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi yamanani.

²¹ E yixətən naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi nə naxanye faxə, Sulemani yi ne findi konyine ra, e na yi han to.

²² Koni, Sulemani mi fa Isirayila kaane ti konyiyaan na, bayo e yi findixi a sofane nan na,

---

* **9:13:** *Kabulu* maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna neən fa fala “alo sese.”

e nun a walikene nun a kuntigine nun a sofa
kuntigine, e nun a wontoro ragine nun soo ragine
kuntigine.

²³ Sulemani mən yi Isirayila kaan muxu kəmə
suulun tongue suulun sugandi naxanye yi a wa-
likene xun na.

²⁴ Misiran mangana dii təmən yi keli Dawudaa
Taani, a dəxə manga banxini Sulemani naxan tixi
a xa. Na xanbi ra, Sulemani mən yi gbingbinna
rafala a banxin nabilinni, a na xili sa Milo.

²⁵ Sulemani yi saraxa gan daxin bama nən sanja
ma saxan jəeñ bun ma e nun bəjəe xunbeli sarax-
ane yire sarijanxini a naxan ti Alatala xa. A
mən yi wusulanna ganma nən yire sarijanxin fari
naxan yi Alatala yetagi. A yi Ala Batu Banxin
nawalima na kii nin.

²⁶ Manga Sulemani yi kunkine yitən Esiyon-
Gebere yi, Elati taan dəxən, Gbala Baan də, Edən
yamanani.

²⁷ Xurami a kunki ragiin naxanye yi baan kolon,
a yi ne rasiga Sulemani a walikene fəma kunkine
kui.

²⁸ E siga Ofiri yamanani, e sa xəmaan kilo wuli
fu nun firin tongo, e fa e ra Manga Sulemani xən.

10

*Saba Manga Naxanla yi fa Sulemani konni
Taruxune Firinden 9.1-12*

¹ Saba manga naxanla yi Sulemani mankanna
mə Alatalaa fe yi. Nayi a yi fa Sulemani todeni a
fekolonna bunbadeni, a yi maxədin xədəxəne sa a
bun ma.

² A yi fa Yerusalen yi e nun a fɔxərabira gbeene, jøgømen naxanye yi latikønønne nun xøma gbegbe maxalima, e nun gemø fajni kendøne. A yi siga Sulemani føma, naxan birin yi a bøjeni, a yi na fala a xa.

³Sulemani yi a maxodinne birin yabi, sese mi lu mangan mi naxan yeba a xa.

⁴ Saba manga naxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan tixi.

5 e nun donseen naxanye yi a tabanla ra, e nun a rabilinna muxune ti kiine, e nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne marabəribane, e nun a saraxa gan daxine a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kənen han a yengin yi dasa.

⁶ A yi a fala mangan xa, a naxa, “Nöndin nan yi a ra n naxan mexi n ma yamanani i kiin nun i ya fekolonna fe yi.

⁷ N mi yi laxi a ra benun n xa fa n yi a to n yeeen na. E mi yi a tagiin yeteeen falaxi n xa. N naxan birin mœxi, i ya fekolonna nun i ya nafulu kanyaan dangu na ra.

⁸ Seward i ya muxune xa, seward i ya walikene
xa naxanye i yetag i waxatin birin, naxanye i ya
fekolonna ramema.

⁹ Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i ti Isirayila mangan na. Bayo Isirayila rafan a ma habadan, nanara a i findixi mangan na alogo i xa kiti kendēn sa tinxinni.”

10 A yi x̊emaan kilo wuli saxan so mangan yii, e nun latikənən gbegbe nun bəxə bun nafunle. Latikənən fají mi fa na sənən alo Saba manga naxanla naxan so Manga Sulemani yii.

¹¹ Xurami a kunkin naxanye yi xëmaan maxal-

ima sa keli Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudi sifan gbegbe ra e nun bɔxɔ bun nafunle keli Ofiri yi.

¹² Manga Sulemani yi santali wudine findi Alatala Batu Banxin bun tiine ra, e nun manga banxin bun tiine. A mɔn yi na wudina nde rafala maxaseene ra alo kondenne nun bɔlɔnne, maxase maxane xa. Han to, e mi fa santali wudin to fɛ Isirayila yi na kiini.

¹³ Naxan birin yi rafan Saba manga naxanla ma, a ne maxɔdin, Manga Sulemani yi ne so a yii. A yɛtɛen yi se gbɛtɛye fi a ma a mangayaan fanni. Na xanbi ra, manga naxanla nun a walikɛne yi xɛtɛ a yamanani.

*Sulemani a nafunle fe
Taruxune Firinden 9.13-28*

¹⁴ Xɛmaan naxan yi fama Sulemani ma jnɛɛ kedenna bun ma, na gboon yi sigɛ han kilo wuli mɔxɔjɛ.

¹⁵ Yulaya seene mudun yi saxi na nan fari e nun seen naxanye yi sa kelima yire gbɛtɛne yi e nun Arabune mangane nun yamana kanne yi fama mudun naxanye ra.

¹⁶ Manga Sulemani yi yɛ masansan wure lefaan xɛma dixin xungbeen kɛmɛ firin nafala, xɛmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na.

¹⁷ A mɔn yi yɛ masansan wure lefaan xɛma dixin xurin kɛmɛ saxan nafala, xɛmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin naxan yi xili “Liban fɔtɔnna,” a yi sa e sa mɛnni.

¹⁸ Mangan yi sama jinna rafala manga gbɛdɛ gbeen na, a xɛma igen sa a ma.

¹⁹ Tede sennin nan yi manga gbədən ma, a faxa binna yi radigilinxi a xanbi ra nən, a yiine yi a fəxə firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine fəma.

²⁰ Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma, sennin kəmənna ma. Na nəxənna munma ligə yamana yo yi.

²¹ Xəmaan nan yi Manga Sulemani a igelen-genne birin na. Xəmaan nan yi Liban fətən banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalan gbetin na, bayo Manga Sulemani waxatini, gbetin mi yi yatəxi sese ra.

²² Kunkin gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasiga baan xun ma Xurami a kunkine fəxə ra. Nəe saxan yo nəe saxan kunkine yi xətemə nən Isirayila yi, e rafexi xəmaan nun gbeti fixən nun sama jinne nun kudune nun gboxune ra.

²³ Manga Sulemani yi dangu bəxən mangane birin na fata a nafulu kanyaan nun a xaxili-mayaan na.

²⁴ Dunuŋa muxune birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala xaxilimayaan naxan saxi a bəŋeni, e xa na ramə.

²⁵ Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xəma daxine nun dugine nun yəngə so seene nun latikənənne nun soone nun gbaxalone,* a yi na kii nin nəe yo nəe.

Taruxune Firinden 1.14-17 nun 9.25-28

²⁶ Sulemani yi yəngə so wontorone nun soone malan, wontoro wuli keden kəmə naanin yi a yii e nun soo wuli fu nun firin, a yi ne lu taane yi

---

* **10:25: Gbaxalone** itoe sətəma soon nun sofanla na diin sətə waxatin naxan yi.

a wontorone yi dənaxanye yi e nun Yerusalən yi mangan fəma.

²⁷ Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalən yi alo gəməne, suman wudin yi wuya ayi alo burunna xədə binla naxan yamanan lanbanni.

²⁸ Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama dənaxanye yi mangan xa.

²⁹ Wontoron naxan yi kelima Misiran yamanani, na yi sarama gbeti gbanan kəmə sennin nan na. Soon tan yi sarama gbeti gbanan kəmə tonge suulun nan na. Na yula kedenne nan mən yi fama Xiti mangane nun Arami mangane gbeene ra.

11

Sulemani a naxanle

¹ Manga Sulemani naxan Misiran mangana dii təmən dəxə, a mən paxalan xəjə wuyaxi dəxə nən, naxanye yi fataxi Moyaba kaane nun Amonine nun Edən kaane nun Sidən kaane nun Xiti kaane ra.

² Ne yi kelixi siya gbətene nin Alatala a fala Isirayila kaane xa naxanye fe yi, a naxa, “Ə nama siga e konni mumə, e mi fe ε konni mumə, waxatina nde e ε bəjnən firifirima nən e alane binni.”* Koni, Sulemani kankan ne nan ma marafanna xən.

³ A yi manga dii təmən kəmə soloferə sətə paxanla ra, e nun konyi paxalan kəmə saxan a

---

* **11:2:** Na feen səbəxi Xərəyaan 34.12 kui.

naxanye sotə naxanla ra.[†] Na naxanle yi a bɔŋen maxetɛ.

⁴ Sulemani fori waxatini, a naxanle yi a bɔŋen xunsa ala gbetɛne ma, a bɔŋen birin mi lu Alatala, a Ala xa sɔnɛn, alo a fafe Dawuda bɔŋen yi kii naxan yi.

⁵ Sulemani yi Asitarate batu, Sidɛn kaane ala naxalanmana, e nun Mɔlɛkɔ, Amonine ala jaxina.

⁶ Sulemani yi fe jaxin liga Alatala yɛe ra yi, a mi yi a xuiin suxi alo a fafe Dawuda.

⁷ Nayi, Sulemani yi taan kiden ti geyaan fari Kemosi xa dɛnaxan Yerusalen yetagi, Moyaba kaane ala, e nun Mɔlɛkɔ, Amonine ala jaxina.

⁸ A yi na liga a siya gbetɛ naxanle birin xa, naxanye yi wusulanna nun saraxan fima e alane ma.

⁹ Nayi, Alatala yi xəlɔ Sulemani ma. Bayo, a bata yi a xaxinla xun xanbi so Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan bata yi mini Sulemani xa sanɛna yi firin.

¹⁰ Alatala yi a yamarin fi a ma, a nama ala gbetɛne batu, koni Sulemani mi a xuiin suxu, a yi ala gbetɛne batu.

¹¹ Alatala yi a fala Sulemani xa, a naxa, “Bayo i bata a liga iki, bayo i mi n ma layirin mafaxaxi, e nun n yamarin naxanye soxi i yii, n mangayaan bama i yii nɛn, n na a so i ya walikɛna nde yii.

¹² Koni i fafe Dawuda a fe ra, n mi tɔrɔyani ito rakamalima i ya siimayani. N mangayaan bama i ya dii xemɛn nan yii.

¹³ A yetena, n mi yamanan birin bama a yii, koni n bɔnsɛn keden luma a yii nɛn, n ma walikɛen

---

[†] **11:3: *Konyi naxanle*** sariyan sebexi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sotə a naxanla ra.

Dawudaa fe ra, e nun Yerusalen ma fe ra, n taan naxan sugandixi.”

Sulemani yaxune fe

¹⁴ Alatala yi Sulemani yaxun nadin a ma, naxan yi xili Xadada, Edən kaan naxan keli Edən mangan bənsənni.

¹⁵ Dawuda Edən yamanan nō waxatin naxan yi, sofa kuntigin Yowaba bata yi te muxu maluxundeni, xəmən naxanye yi Edən yi, a ne birin faxa.

¹⁶ Yowaba nun a sofane lu nən Edən yi kike sennin, alogo e xa banxulanne nun xəmene faxa.

¹⁷ Koni Xadada mən yi banxulan nəreyani. A tan nun Edən kaan naxanye yi a fafe a wanle ra, e nun ne yi e luxun, e siga Misiran yi.

¹⁸ E keli Midian yamanani, e siga Paran tonbonni, e Paran muxuna ndee bira e fəxə ra, e fa Misiran yi Misiran mangan fəma. Misiran mangan yi banxin so Xadada yii, a yi a balo, a bəxəne so a yii.

¹⁹ Xadada yi Misiran mangan kənen, han mangan yi a naxanla xunyen fi a ma, manga naxanla Tapenesi xunyenə.

²⁰ Tapenesi xunyen yi dii keden sətə Xadada xa, a yi a xili sa Genubati. Tapenesi yi a maxuru Misiran mangana banxini, Genubati yi lu Misiran mangana banxini, mangana diine tagi.

²¹ Xadada to a mə Misiran yi a Dawuda bata yi faxa, e nun sofa kuntigin Yowaba, a yi a fala Misiran mangan xa, a naxa, “A lu n xa xətə n ma yamanani.”

²² Misiran mangan yi a maxədin, a naxa, “I dasaxi nanse ra n fəma be ba? Nanfera i kataxi

xεtε feen na i ya yamanani?” A yi a yabi, a naxa, “Sese mi dasaxi n ma, koni a lu n xa xεtε.”

²³ Ala yi yaxu gbεtε rakeli Sulemani xili ma, a xili Reson, Eliyadaa dii xεmεn naxan a gi a kanna Hadadeseri, Soba mangan bun.

²⁴ Dawuda Hadadeseri a ganla halagi waxatin naxan yi, Reson bata yi ganla nde malan a yεtε xa, a yi naxan xun na. E yi siga Damasi taani, e sa dɔxɔ mεnni, e yi Damasi mangayaan tongo.

²⁵ A findi nεn Isirayila yaxun na Sulemani a siimayaan birin yi, sa Xadada gbee fe paxine fari. Reson ma mangayani Arami yamanani, a Isirayila rajaxu nεn.

Yerobowan ma murutεna

²⁶ Nebati a dii xεmεn Yerobowan fan yi murutε mangan xili ma Sulemani a walikεna. Efirami bɔnsɔnna nan yi a ra naxan keli Sereda taani. Kana gilen nan yi a nga ra, a xili Sεruya.

²⁷ A murutε mangan xili ma i kii nin. Sulemani yi Milo gbingbinna tima e nun a yi a fafe Dawudaa Taan nabilinna yinna yinla nde yitɔnma.

²⁸ Na waxatini, foningen wεkilexi fangamaan nan yi Yerobowan na. Sulemani to na banxulanna to walε, a yi a findi Yusufu bɔnsɔnna karahan walikεne xunna dɔxɔn na.

²⁹ Lɔxɔna nde, Yerobowan bata yi mini Yerusalεn yi, a yi naralan Nabi Axiya ra kira yi Silo kaana. E firinne yi e danna burunna ra. Doma nεnεn nagodoxi nabiin ma,

³⁰ Axiya yi na suxu a a yibɔ dungi fu nun firinna ra.

³¹ A yi a fala Yerobowan xa, a naxa, “Dungi fu tongo i yεtε xa. Amasɔtɔ Alatala, Isirayilaa Ala

naxa, 'N yamanan bama nən Sulemani yii, n yi bənsən fu so i yii.

³² Koni, bənsən keden luma nən Sulemani yii n ma walikəen Dawudaa fe ra, e nun Yerusalən ma fe ra, n taan naxan sugandixi Isirayila bənsənne birin yε.

³³ Amasətə e bata n nabejin, e yi Asitarate batu, Sidən kaane ala naxalanmana e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mələkə, Amonine ala. E mi sigan tixi n ma kiraan xən, e mi n nafan feene ligaxi, e mi n ma yamarine nun n ma sariyane suxi, alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi.

³⁴ N mi yamanan birin bama a yii, amasətə n na a luma nən mangayani a siin birin yi Dawudaa fe ra, n ma walikəna, n naxan sugandixi, naxan n ma yamarine nun n ma sariyane suxu.

³⁵ Koni n sa mangayaan bama nən a dii xəmən yii, n yi bənsən fu so i yii,

³⁶ n bənsən keden luma a dii xəmən yii nən, alogo n ma walikəen Dawudaa dii keden xa lu n yətagi mangayani Yerusalən yi, n taan naxan sugandixi alogo n xinla xa lu na.

³⁷ I tan, Yerobowan, n yamanan soma nən i yii alo i wama a xən kii naxan yi. I findima nən Isirayila mangan na.

³⁸ Xa i tuli mati n ma yamarin birin na, xa i bira kirane fəxə ra n naxanye yitama i ra, xa i n nafan feene liga, xa i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu, alo n ma walikəen Dawuda a liga kii naxan yi, nayı n luma nən i xən. N bata i tuli sa, n na i bənsənne sabatima nən mangayani alo Dawuda gbeene. N na Isirayila bənsən fu soma i yii nən,

³⁹ alogo n xa Dawuda yixətəne rayagi, koni n mi

e rayagima habadan.' ”

⁴⁰ Sulemani yi kata Yerobowan faxa feen na, koni Yerobowan yi a gi, a siga Misiran yi Sisaki fəma, na yamanan mangana, a yi lu na han Sulemani yi faxa.

Sulemani yi faxa

Taruxune Firinden 9.29-31

⁴¹ Sulemani kewali dənxene nun a feen naxanye birin ligaxi e nun a xaxilimayana, ne birin səbəxi a kewali kedin kui.

⁴² Sulemani jee tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na Yerusalen yi.

⁴³ A to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma a fafe Dawudaa Taani, a diin Robowan nan ti a jəxəni mangayani.

12

Isirayila kaane yi murute Robowan ma

Taruxune Firinden 10.1-15

¹ Robowan yi siga Siken taani, amasətə Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a findideni mangan na.

² Nebati a dii xəmen Yerobowan yi na xibarun məma waxatin naxan yi, a mən yi Misiran yi, a bata yi a gi a siga dənaxan yi a makuya Manga Sulemani ra, a yi dəxi Misiran nin.

³ E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan birin yi fa Robowan fəma, e yi a fala a xa, e naxa,

⁴ “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan goronni ito rayelefu nxu xun ma naxan binya nxu tungunna ma alo xun xidi wudin jingen xun ma, nxu tinxi nxu wali i xa.”

⁵ A yi e yabi, a naxa, “Ε siga, xi saxan na dangu ε fa n fēma.” Yamaan yi siga.

⁶ Manga Robowan yi fonne maxōdin naxanye yi a fafe Sulemani fēma a siimayani, a yi e maxōdin, a naxa, “Ε maxadin mundun fima n ma yamani ito yabin na?”

⁷ Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i a yita e ra to, a i tinxi walideni yamaan xa, xa i e yabi fala fajine ra, e findima nēn i ya walikene ra habadan.”

⁸ Koni, Robowan yi fonne maxadi xuiin nabejin. A yi foningene maxōdin naxanye yi a rabilinxi, a lanfane.

⁹ A yi e maxōdin, a naxa, “Muxuni itoe bata n maxōdin a n xa goronna ndedi ba e xun ma, n fafe e naxankataxi naxan na alo konyine. Ε n maxadima yabin mundun na n xa a so e yii?”

¹⁰ A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxuni itoe e mawuga nēn a i fafe bata e suxu alo konyine, e i maxōdinma a i xa na goronna ndedi ba e xun ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa, ‘N yii kirin gbo dangu n fafe tagin na.

¹¹ N fafe bata ε konyiyaan naxōdōxō ayi.
N tan a raxōdōxōma ayi ε ma nēn dangu na ra.
N fafe ε naxankata bosaan nan na,
n tan ε naxankatama tanle nan na.’ ”

¹² Yerobowan nun yamaan birin yi fa Robowan fēma xi saxande lōxōni alo mangana a fala kii naxan yi, a xi saxan na dangu, e fa a fēma.

¹³ Mangan yi yamaan yabi a xōdexēn na. Fonne maxadi xuiin naxan fala a xa, a yi na lu na.

¹⁴ A yi falan ti e xa iki fata foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa, a naxa,

“N fafe bata ε konyiyaan naxədəxə ayi.
 N tan a raxədəxəma ayi ε ma nən dangu na ra.
 N fafe ε naxankata bosaan nan na,
 n tan ε naxankatama tanle nan na.”

¹⁵ Na kiini mangan mi tin yamana maxandin na.
 Alatala yi feene liga na kiini alogo a xa a tulisaan
 nakamali a naxan tongo Yerobowan xa, Nebati a
 dii xəməna, fata Nabi Axiya ra, Silo kaana.

Isirayila yamanani taxun fena

Taruxune Firinden 10.16-19

¹⁶ Isirayila kaane to a kolon a manga mi tinxi e
 maxandin ma, e yi a fala, e naxa,
 “Sese mi fa en nun Dawuda tagi,
 en nun Yese a dii xəməni ito mi fa malanxi sese ma.
 Isirayila muxune, ε xətə ε konni.
 I tan, Dawuda yixətəna, iki i yεε rafindi i ya ya-
 manan ma.”

E birin yi keli mənni, e siga e konne yi.

¹⁷ Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi,
 Robowan lu mangayani ne nan gbansan xun na.

¹⁸ Nayi, Manga Robowan yi Adoran nasiga
 naxan yi findixi karahan wanle kuntigin na. Koni
 Isirayila kaane birin yi a magələn, e a faxa. Manga
 Robowan yi a mafura tedeni yəngə so wontorona
 nde kui, a yi a gi, a siga Yerusalən yi.

¹⁹ Isirayila kaane murute Dawudaa denbayaan
 xili ma na kii nin han to.

²⁰ Isirayila kaane birin to Yerobowan xətə feen
 mε, e yi a xili yamani, e a findi mangan na Isirayila
 birin xun na. Yuda bənsənna keden peen nan lu
 Dawudaa denbayaan fəxə ra.

Taruxune Firinden 11.1-4

²¹ Robowan to so Yerusalen yi, a yi Yuda denbayane birin malan e nun Bunyamin bənsənna muxune. Sofa wuli kəmə tonge solomasexə nan yi na Isirayila yamaan yənge xinla ma alogo e xa fa e ra Sulemani a dii xəmən Robowan ma nəən bun ma.

²² Koni Alaa falan yi fa sayiba Semaya li, a naxa,

²³ “Falani ti Robowan xa, Sulemani a dii xəmən, Yuda mangana, e nun Yuda denbayaan birin nun Bunyamin bənsənna muxune nun yama dənxən birin, i naxa,

²⁴ ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ε nama fa ε Isirayila kaane yənge, naxanye ε ngaxakedenne ra. Ε tan birin xa xətə ε konni, amasotə feni ito fataxi n tan nan na.’” Eyi Alatalaa falan suxu, e yi xətə alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

Yerobowan yulubina

²⁵ Yerobowan yi Siken taan ti Efirami geyaan fari, a yi dəxə na. Na xanbi ra, a mən yi keli mənni, a yi sa Penuyeli taan ti.

²⁶ Yerobowan yi a fala a bəjəni, a naxa, “Iki, yamanan nəe xətə nən Dawudaa denbayaan ma ki fəji.

²⁷ Xa yamaan te Yerusalen yi saraxane badeni Alatala Batu Banxini, yamani ito bəjəne xun xətemə nən a kanna ma, Robowan ma, Yuda mangana. E n faxama nən e xətə Manga Robowan ma.”

²⁸ Nayi, mangan yi xaxili fen, a yi jinge dii sawura xəma daxin firin nafala, a yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε bata bu tə Yerusalen yi. Isirayila kaane, ε alane ni i ra, naxanye ε raminixi Misiran yamanani.”

29 A na jinge dii sawura keden ti Beteli taani, a yi sa boden ti Dan yi.

30 Na nan findi yulubin sabun na. Yamaan yi siga han Dan yi na jinge dii sawura keden yetag.

31 Yerobowan yi taan kide banxina ndee ti, a yi na kidene kii muxuna ndee sugandi naxanye mi yi kelixi Lewi bɔnsɔnni.

32 Yerobowan yi sanla nde yitɔn kike solomasexeden xi fu nun suulunde lɔxɔni, sanla naxan maligaxi alo naxan yi ligama Yuda yi. A yetεen yi saraxane rali saraxa ganden fari. A na nan ligi Beteli yi, a saraxan ba jinge dii sawurane xa a naxanye rafala, a yi kide kiina ndee sugandi mɛnne xa a dənaxanye ti taan kidene ra.

33 A yi saraxane rali saraxa ganden fari a naxan yitɔn Beteli yi, kike solomasexeden xi fu nun suulunde lɔxɔni, a kiken naxan sugandi a rafanna ra. A yi sanli tɔn Isirayila kaane xa, a yi te saraxa gandeni, a sa wusulanne gan.

13

Sayibana nde yi fa Beteli taani

1 Sayibana nde yi keli Yuda yi, a yi fa Beteli taani Alatalaa yamarin bun ma. Na waxatini, Yerobowan yi tixi saraxa ganden wusulan ganden.

2 Sayiban yi Alatalaa falani ito ti saraxa ganden xa, a naxa, “I tan, Saraxa Gandena! I tan, Saraxa Gandena! I xa a rame Alatala naxan falaxi, a naxa, ‘Dii xemena nde sɔtɔma nɛn Dawuda bɔnsɔnni, a xilima nɛn Yosiya. Yosiya taan kiden ki muxune

ganma nən i fari naxanye wusulanna ganma i fari iki. A na muxune xənne ganma nən i fari.’”*

3 Na ləxən yətəni, a yi taxamasenni ito ti, a naxa, “Alatalaa falan tixi taxamasenni ito nan xən: Saraxa ganden i yibəma nən, xuben naxan a fari, na yi xuya ayi.”

4 Manga Yerobowan na sayibana falane mε waxatin naxan yi, a naxanye tixi Beteli saraxa ganden xili ma, a yi a yiini bandun saraxa ganden xun ma, a yi a fala, a naxa, “E a suxu!” Yerobowan a yiin naxan yibandun saraxa ganden xun ma, na yi xara ayi, a mi fa nə a raxətə a ma.

5 Saraxa ganden yi bə, xuben naxan yi a fari, na yi xuya ayi, alo sayibana a fala kii naxan yi Alatalaa falan xən.

6 Nayi, mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, “Alatalala mayandi, i ya Ala, i yi maxandin ti n xa, alogo n xa nə n yiin naxətə.” Sayiban yi Alatala maxandi, mangan yi a yiin naxətə, a lu alo a singeni.

7 Mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, “En birin xa siga n ma banxini, i yi sa donsena nde don, n yi sena nde fi i ma.”

8 Sayiban yi a fala mangan xa, a naxa, “Hali i ya banxin fəxə kedenna so n yiii, n mi sigε. N mi burun donjε mumε, n mi igen minjε mumε yireni ito yi,

9 amasətə yamarini ito soxi n yii Alatalaa falan nan xən, a naxa, ‘I mi burun donjε mumε, i mi igen minjε mumε, e nun i xətematən mi xətə kiraan xən i siga naxan xən ma.’”

* **13:2:** Feni ito sa rakamalima Mangane Firinden 23.16 kui.

¹⁰ A yi siga kira gbetε xɔn ma, a mi xεtε a fa kiraan xɔn Beteli yi.

Sayibana xurutareyana

¹¹ Nabi xεmε fonna nde yi na naxan yi dɔxi Beteli yi. A diine yi fa a fala a xa sayiban naxan birin ligaxi Beteli yi na lɔxɔni, e nun a falan naxanye ti mangan xa. E to na yeba e baba xa,

¹² e baba yi e maxɔdin, a naxa, “A siga kiraan mundun xɔn?” A diine a to nɛn sayiban naxan keli Yuda yi na sigaxi kiraan naxan xɔn.

¹³ Nayi, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “E sofanli tɔn n xa.” E yi sofanli tɔn a xa, a yi te a fari.

¹⁴ A yi siga sayiban fɔxɔ ra, a yi sa a li dɔxi kondena nde nininna ra. A yi a maxɔdin, a naxa, “I tan nan sayiban na ba, naxan kelixi Yuda yi?” A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra.”

¹⁵ Nayi, nabiin yi a fala a xa, a naxa, “En siga n ma banxini, i yi donsena nde don.”

¹⁶ Koni sayiban yi a yabi, a naxa, “N mi nɔε xεtε i fɛma, n mi soε i konni. N mi burun donjɛ mumɛ, n mi igen minjɛ i xɔn yireni ito yi.

¹⁷ Bayo Alatala bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I mi burun donjɛ mumɛ, i mi igen minjɛ, i mi xεtε kiraan xɔn i fa naxan xɔn.’ ”

¹⁸ Nabi fonna yi a yabi, a naxa, “Nabiin nan n fan na alo i tan, malekan bata falan ti n xa Alatala xinli, a naxa, ‘Fa a ra i fɛma i ya banxini, a xa donseen don, a yi igen min.’ ” Koni, na nabiin yi wulen nan falama.

¹⁹ Sayiban yi xεtε a fɛma, a yi burun don, a yi igen mi a banxini.

Sayiban yi faxa

²⁰ Nba, e yi dəxi e dəgedeni waxatin naxan yi, nabi fonna naxan fa a ra banxini, Alatalaa falan yi fa na ma.

²¹ Nabiin yi sənxə sayiban mabinni naxan kelixi Yuda yi, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata murute Alatalaa falan ma, i mi Alatalaa yamarin suxi, i ya Ala, a naxan so i yii.’

²² I bata xətə, i yi burun don, i yi igen min yireni ito yi, anu Ala na tənna sa i ra nən. Na ma, i faxama nən, i binbin mi maluxunma i benbane gaburun na.”

²³ E yelin e dəgə waxatin naxan yi, e yi igen min, nabiin naxan fa a ra, na yi sofanli tən a xa.

²⁴ Sayiban yi sigama e nun yatan yi naralan kira yi, na yi a faxa. A binbin yi lu saxi kiraan xən, sofanla yi lu a fəma, yatan yi lu tixi a binbin xun ma.

²⁵ Muxun naxanye yi danguma, ne yi a binbin to saxi kiraan xən ma, yatan tixi a binbin xun ma. Nabi fonna yi dəxi taan naxan yi e to so mənni, e yi a yəba mənni.

²⁶ Nabiin naxan siga sayiban fəxə ra kira tagi, na to a mə, a yi a fala, a naxa, “Sayiban naxan murute Alatalaa yamarin ma, nanara, Alatala bata a so yatan yii, a yi a yibə, a faxa, alo Alatala a fala a xa kii naxan yi.”

²⁷ Nayi, a yi a fala a diine xa, a naxa, “E sofanli tən n xa.” E yi a yitən a xa.

²⁸ Nabiin yi siga. A yi binbin li saxi kiraan xən, sofanla nun yatan tixi binbin xun ma. Yatan mi binbin don, a mi sofanli bə.

²⁹ Nabi fonna yi sayiban binbin tongo, a yi a sa sofanla fari, a yi a xali taani, a yi a wuga, a

maluxun.

³⁰ A yi a binbin sa a yεtε gaburun na, e yi a wuga, e yi a fala, e naxa, “Ngaxakedenna!”

³¹ A maluxun xanbini, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “N na faxa, sayiban maluxunxi gaburun naxan na, ε yi n maluxun mεnni, ε yi n xønne sa a xønne dεxøn.

³² Amasøtø a yi falan tima Alatala xinla nin naxan nakamalima Beteli saraxa ganden xili ma e nun taan kide banxine Samari taane yi.”

³³ Na feen dangu xanbini, Yerobowan mi xεtε a fe jaxi kiraan føxø ra mumε. A møn yi siga kide kiine sugandε taan kidene xa, naxanye birin yi waxi a xøn e xa findi a ra.

³⁴ Na nan findi yulubin sabun na Yerobowan ma denbayaan xa, nanara e raxøri e jan bøxø xønna fari.

14

Yerobowan ma mangayaan napanna

¹ Na waxatini, Abiya, Yerobowan ma dii xεmεn yi fura.

² Yerobowan yi a fala a jaxanla xa, a naxa, “Keli, i maxidi alo muxu gbεtε alogo e nama a kolon a n ma jaxanla nan i ra, i siga Silo taani. Nabi Axiya mεnni, a tan nan a fala n xa a n findima nεn yamani ito mangan na.

³ I buru fu tongo, e nun donsena nde, e nun kumi kundi keden, i sa so a konni, naxan diin søtøma, a na falama nεn i xa.”

⁴ Yerobowan ma jaxanla yi na liga, a yi keli, a siga Silo yi, a so Axiyaa banxini.

Axiya mi yi fa nøε seen toε, amasøtø a bata yi fori.

5 Alatala bata yi a fala Axiya xa a Yerobowan ma naxanla fama n n a max dindeni a diina fe ra, amas t  a mi yalan.

6 Naxanla maso d en na waxatin naxan yi, Axiya yi a san xuiin me, a yi a fala, a naxa, “So, Yerobowan ma naxanla, nanfera i waxy i y te findi feni muxu g t n na? A na ligi ki yo ki xibaru naxin nan n y i i xa.

7 Siga, i sa a fala Yerobowan xa a Alatala, Isirayila Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i tongoxi n n yamani ito muxune tagi, n yi i d x  n ma yamanana Isirayila xun na,

8 n yi mangayaan ba Dawudaa denbaya y i, n yi a so i y i. Koni, i mi lu alo n ma walik n Dawuda. A tan n ma yamarine suxu n n, a sigan ti n f x  ra a b jen birin na, naxan fan n y e ra yi, a na ligi.

9 I fe naxin ligama dangu naxanye birin fa i y e ra, i bata n nax l  amas t  i bata ala x j ne rafala, i yi susurene y lan wure raxulunxine ra, i yi n nawoli ayi i xanbi ra.

10 Nanara, n t r n nafama n n Yerobowan ma denbayaan ma, Yerobowan g been naxan birin na, n na a rax rima n n b x n fari, konyi nun x r na Isirayila yi. N Yerobowan ma denbayaan mak ma n n alo jamana, han a yi jan fefe.

11 Yerobowan ma denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa burunna ra, x line nan ne donma. Amas t  Alatala bata falan ti!

12 I tan, keli, i siga i ya banxini. I n en fa i sanna ti i ya taani, i ya di n faxama n n.

13 Isirayila kaane birin a wugama n n, e yi a maluxun, amas t  a keden peen nan Yerobowan

ma denbayaan muxun na naxan sama gaburun na, amasətə na kedenna nan Yerobowan ma denbayaani Alatala fe fajin toxi naxan yi, Isirayila Ala.

¹⁴ Alatala mangana nde dəxəma nən Isirayila xun na naxan Yerobowan ma denbayaan naxərima. Na ləxən nan a lixi to!

¹⁵ Nayi, Alatala Isirayila muxune yihadima nən, e yimaxama nən alo gbalan naxanye xuden də, a yamana fajini ito talama nən Isirayila kaane yii a naxan so e benbane yii. Alatala yi e raxuya ayi han Efirati baan kidi ma, amasətə e bata gbindonna bitin Asera kiden na, e yi Alatala raxələ.

¹⁶ A Isirayila rabeñinma nən Yerobowan ma yulubine fe ra e nun Yerobowan Isirayila tixi naxan ligi ra.”

¹⁷ Yerobowan ma naxanla yi keli, a siga. A yi sa so Tirisa taani, a tima so dəen na, diin yi faxa.

¹⁸ E yi a maluxun, Isirayila birin yi a wuga, fata Alatalaa falan na a naxan ti Nabi Axiya xa, a walikəna.

¹⁹ Yerobowan kewali dənxəne, a yəngən so kii naxan yi, a mangayaan ligi kii naxan yi, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

²⁰ A faxə, a bata yi jee məxəjən nun firin ti mangayani, a dii Nadaba nan ti a jəxəni.

Robowan

Taruxune Firinden 12.13-14

²¹ Sulemani a dii xəmən Robowan mangayaan ligi nən Yuda yi. A findi mangan na a jee tonge naanin e nun kedenden nan ma. A yi mangayaan ligi jee fu nun soloferə Yerusalən yi, Alatala taan

naxan sugandi Isirayila bɔnsɔnne birin xa alogo a xinla xa lu na. A nga yi xili Nama, Amonina.

²² Yuda kaane yi fe naxin liga Alatala yεε ra yi. Alatala yi xɔlɔ lan e yulubine ma e benbane munma yi naxan jɔxɔndən liga singen.

²³ E fan yi taan kidene yεlan, e kide gεmεne ti, e Asera kide gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

²⁴ Kide ki xεmε yalundene yi lu yamanani. Alatala siyaan naxanye birin kedi a yi e dɔxɔdən so Isirayila yii, Isirayila kaane yi ne raliga e kewali xɔsixine birin yi.

Taruxune Firinden 12.1-12

²⁵ Robowan ma mangayaan jee suulundeni, Misiran manga Sisaki yi keli Yerusalen xili ma.

²⁶ A yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A na yε masansan wure lefa xεma daxine birin tongo Sulemani naxanye rafala.

²⁷ Nayi, e jɔxɔ yibirana, Manga Robowan yi yε masansan wure lefa sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin dεeñe kantanma, a yi a taxu ne kuntigine ra.

²⁸ Waxatin birin, xa mangan yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi yε masansanne xalima nεn, na xanbi ra, e mɔn yi xεtε e ra e kantan ti banxini.

Taruxune Firinden 12.15-16

²⁹ Robowan kewali dɔnxεne, a naxanye birin liga, ne sεbεxi Yuda mangane taruxu kεdine kui.

³⁰ Yεngεn lu nεn Robowan nun Yerobowan tagi yεyε.

³¹ Robowan to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. Amonin nan yi a nga ra, a yi xili Nama. Robowan ma diina Abiyan nan ti a jəxəni.

15

*Abiyan, Yuda mangana
Taruxune Firinden 13.1-3*

¹ Nebati a dii xəmən Yerobowan ma mangayaan jəe fu nun solomasəxəden na, Abiyan yi findi mangan na Yuda xun na.

² A yi mangayaan liga Yerusalən yi jəe saxan. A nga yi xili Maka, Abisalon ma dii təməna.

³ Abiyan yi yulubin birin liga alo a fafe naxanye sifaye liga a yee ra, a mi Alatala xanu a bəjən ma feu, a Ala, alo a benba Dawuda bəjən yi kii naxan yi.

⁴ Alatala, a Ala yi dii xəmən keden fi a ma naxan luma a jəxəni alogo mangana denbayaan nama nan e nun mən Yerusalən xa lu yamanan manga taayani, koni a na liga Dawuda nan ma fe ra.

⁵ Bayo, naxan fan Alatala yee ra yi, Dawuda na liga nən, a mi a xun xanbi so a yamari yo yi a siimayaan birin yi, ba Xiti kaan Yuriya fe ra.

⁶ Yəngən lu nən Robowan nun Yerobowan tagi, a siimayaan birin yi.

Taruxune Firinden 13.22-23

⁷ Abiyan kəwali dənxəne, e nun a naxan birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui. Yəngən so nən Abiyan nun Yerobowan tagi.

⁸ Abiyan to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani, a dii xəməna Asa nan ti a jəxəni.

*Asa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 14.1-2*

⁹ Yerobowan ma mangayaan *ŋee* məxəŋjedena Isirayila xun na, Asa yi findi mangan na Yuda yi.

¹⁰ A *ŋee* tongue naanin e nun keden nan ti mangayani Yerusalen yi. A mame yi xili Maka, Abisalon ma dii temena.

¹¹ Naxan fan Alatala *yee* ra yi, Asa yi na liga, alo a benba Dawuda.

¹² A kide kii *xemē* yalundene ba *nēn* yamanani, a benbane suxuren naxanye birin nafala, a yi ne birin nalə ayi.

Taruxune Firinden 15.16-18

¹³ Hali a mame Makaa *naxalan* mangaya tiden ba *nēn* a *yii*, amasətə a bata yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi a kiden kala, a yi a gan Kedirən lanbanni.

¹⁴ Koni taan kidene mi raxəri mumə, hali Asa bɔŋen birin to lu Alatala xa a siimayaan birin yi.

¹⁵ A fafe seen naxanye fi Ala ma, a yi ne nun a gbeene maxali Alatala Batu Banxini, gbeti fixən nun *xemaan* nun muranna sifa wuyaxi.

Taruxune Firinden 16.1-6

¹⁶ Yengen lu *nēn* Asa nun Isirayila manga Basa tagi e siimayaan birin yi.

¹⁷ Isirayila manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan *sənbə* so alogo a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi.

¹⁸ Gbeti fixən nun *xemaan* naxan birin yi luxi Alatalaa nafulu ramaraden nun mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne birin tongo, a yi ne so a walikəne *yii*, e yi ne xali Arami manga Ben-Hadada *yee* ra, Tabirimon ma dii *xemēna*, Xesiyon

mamandenna, naxan yi dɔxi Damasi taani. E xa a xərani ito yiba a xa,

¹⁹ e naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii naxan yi. Nanara, n bata fa xəmaan nun gbeti fixɛn na i xa. Nayi, sa layirin kala ε nun Isirayila manga Basa tagi, alogo a xa a makuya n na.”

²⁰ Ben-Hadada yi tin Manga Asa fala xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga Isirayila taane xili ma, a yi Iyon yɛngɛ e nun Dan nun Abeli-Beti-Maka nun Kinerɛti yamanan birin e nun Nafatali yamanan birin.

²¹ Basa to na mɛ, a yi ba Rama taan tiyɛ, a yi lu Tirisa taani.

²² Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, muxu yo gbee mi ba a yi, alogo e xa gɛmɛne nun wudine maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan sɛnbɛ so feen na, Manga Asa yi ne rawali Geba taan tideni Bunyamin yi e nun Misipa taana.

Taruxune Firinden 16.11-17.1

²³ Asa kewali dɔnxene, a wɛkilɛn birin e nun a naxan birin ligi, a taan naxanye ti, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui. A siimayaan napanna ra, furena nde yi a sanne suxu.

²⁴ Asa to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma a benba Dawudaa Taani, a diin Yosafati nan ti a jɔxɔni.

Nadaba, Isirayila Mangana

²⁵ Yerobowan ma dii xemɛn Nadaba yi findi mangan na Isirayila yi, Manga Asaa mangayaan jɛɛ firinden Yuda yi. Nadaba yi jɛɛ firin nan ti mangayani Isirayila xun na.

²⁶ Naxan *naxu* Alatala *yee* ra yi, a na liga *nēn*, a yi sigan ti alo a fafe naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, a fan yi na yulubi kedenna liga.

²⁷ Nayi, Axiyaa dii *xemēn* Basa, keli Isakari *bōnsōnni*, na yi yanfan so mangan ma. Na waxatini, Nadaba nun Isirayila ganla *dōxi* Gibetōn taani, Filisitine denaxan yi, Basa yi Manga Nadaba faxa.

²⁸ Na liga Asaa mangayaan *neē* saxanden nin Yuda yi. Basa yi mangayaan tongo.

²⁹ A to findi mangan na, a yi Yerobowan ma denbayaan birin faxa. Hali kedenna, a mi a lu a nii ra. E birin yi raxori fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikēna Axiya *xōn*, Silo kaana.

³⁰ Na birin liga *nēn* bayo Yerobowan bata yi yulubine liga e nun a *mōn* yi Isirayila kaane birin nadin yulubin ligan ma, nanara Alatala, Isirayilaa Ala yi *xələ* han!

³¹ Nadaba kewali *dōnxēne*, a naxanye birin liga, ne *sēbēxi* Isirayila mangane taruxu kēdine kui.

³² Yēgen so *nēn* Yuda Manga Asa nun Isirayila Manga Basa tagi e siimayaan birin yi.

Basa, Isirayila Mangana

³³ Asaa mangayaan *neē* saxanden Yuda xun na, Basa, Axiyaa dii *xemēn* yi findi Isirayila birin mangan na Tirisa taani, a yi mangayaan liga *neē* *mōxōjēn* nun naanin.

³⁴ A yi fe *naxin* liga Alatala *yee* ra yi. A yi sigan ti a *naxin* na alo Yerobowan, naxan Isirayila yamaan ti yulubi ligan ma.

16

¹ Alatala yi falan ti Nabi Yehu xa, Xanani a dii xemena, alogo a xa falani ito ti Basa xili ma,

² a naxa, “N na i rakelixi burunburunna nin, n yi i findi n ma yamana Isirayila mangan na. Koni bayo i bata sigan ti Yerobowan ma kiraan xən, i yi n ma Isirayila yamaan ti yulubin ma, e yi n naxələ e yulubine fe ra,

³ nanara, n na ε raxərima nən, i tan nun i ya denbayana, n na ε ligama nən alo Nebati a dii xemən Yerobowan ma denbayana.

⁴ I ya denbayaan muxu yo faxa taani barene nan na donma, naxanye na faxa burunna ra, xəline yi ne don.”

⁵ Basa kewali dənxəne, a naxan liga, a wəkiləna, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

⁶ A to faxa, e yi a maluxun Tirisa taani, a dii xemena Ela nan ti a jəxəni.

⁷ Nba, Alatala a falan naxan ti Basa nun a denbayaan xa na kii nin fata Nabi Yehu ra, Xanani a dii xemena, na masətə bun firin nan xən. A singena, naxan mi rafan Alatala ma, Basa nun a denbayaan na liga nən, e a raxələ e hakəne ra, alo Yerobowan nun a denbayana. A firindena, Basa Yerobowan ma denbayaan naxəri nən.

Ela, Isirayila mangana

⁸ Asaa mangayaan jəeə məxəjən nun sennindena Yuda xun na, Basaa dii xemena Ela yi findi mangan na Isirayila xun na, a yi mangayaan liga Tirisa taani jəeə firin.

⁹ A walikəen Simiri, yəngə so wontorone fəxə kedenna kuntigin yi yanfan so a ma. Na waxatini,

Ela yi Tirisa taani, a yi a minma dələtɔyani, a yi Arasaa banxini, manga banxin kuntigina Tirisa yi.

¹⁰ Simiri yi fa, a yi Ela faxa, na liga Asaa mangayaan nee məxəjən nun solofereden nin Yuda yi. Simiri yi mangayaan tongo.

¹¹ A to findi mangan na a dəxə mangayaan gbedeni, a yi Basaa denbayaan birin naxəri, a mi xəmə yo lu a nii ra a ngaxakedenne nun a lanfane yε.

¹² Simiri yi Basaa denbayaan birin halagi, fata Alatala ra a falan naxan ti Basa xili ma Nabi Yehu xən,

¹³ na masətə Basa nun a dii xəməna Ela yulubine nan xən e naxanye liga e nun e Isirayila ti naxanye liga fe ra, e Alatala raxələ suxure fufafune ra, Isirayilaa Ala.

¹⁴ Ela kəwali dənxəne, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

Simiri, Isirayila Mangana

¹⁵ Asaa mangayaan nee məxəjən nun soloferedeni Yuda yi, Simiri yi findi mangan na Isirayila yi, a yi xi solofera ti mangayani Tirisa taani.

Isirayila ganla yi yitənxi Gibətən taan xili ma, Filisitine dəxi dənaxan yi.

¹⁶ Sofane yi a me a Simiri bata yi yanfan so mangan ma a yətəen bata a faxa. Mafureñ, Isirayila kaane birin yi lan a ma sofane daaxan kui, e yi kuntigina Omiri sugandi Isirayila mangan na.

¹⁷ Nayi, Omiri nun a ganla birin yi keli Gibətən taani, e yi sa Tirisa taan nabilin yəngəni.

18 Simiri to a to a taan bata yi suxu, a siga manga banxini, a manga banxin gan a xun ma. A faxa na kii nin

19 a yulubine fe ra a fe naxin naxanye liga Alatala yee ra yi, a fe naxin liga alo Yerobowan, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

20 Simiri kewali donxene, e nun a yanfan naxan so, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

21 Nayi, Isirayila yamaan yi taxun firinna ra. Yamaan foxo kedenna yi waxy Tibini, Ginati a dii xemen nan findi fe yi mangan na, foxo kedenna boden yi waxy Omiri nan xon.

22 Naxanye yi Omiri foxo ra ne yi noon soto Ginati a diin Tibini foxrabirane ma. Tibini yi faxa, Omiri yi lu mangayani.

Omiri, Isirayila mangana

23 Yuda Manga Asaa mangayaan jee tongue saxan e nun kedenna Yuda xun na, nayi Omiri yi findi Isirayila mangan na. A jee fu nun firin nan ti mangayani Isirayila xun na. A jee sennin singe liga Tirisa taani.

24 Omiri yi Samari geyaan sara Semeri ma gbeti fixen kilo tongue solofera ra, a taan ti na geyaan fari, a yi a xili sa Samari, fata Semeri xinla ra, geyaan kanna.

25 Naxan naxu Alatala yee ra yi, Omiri yi na liga dangu naxanye birin bata yi dangu.

26 A fe naxin liga alo Nebati a dii xemen Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin ma. E yi Alatala, Isirayilaa Ala raxlo suxure fufafune fe ra.

27 Omiri kewali dənxene, a naxanye liga, a wekilena, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

28 Omiri to faxa, e yi a maluxun Samari taani, a dii xemena Axabi nan ti a nəxəni.

Axabi, Isirayila mangana

29 Manga Asaa mangayaan nəe tonge saxan e nun solomasəxədena Yuda xun na, Axabi, Omiri a dii xemən yi findi Isirayila mangan na, a yi nəe məxəjən nun firin ti mangayani Isirayila xun na Samari taani.

30 Koni naxan mi rafan Alatala ma, Omiri a diina Axabi yi na liga dangu manga singene birin na.

31 Axabi yi dangu Nebati a dii xemən Yerobowan na yulubini. A yi Yesabele tongo naxanla ra, Etabaali a dii teməna, Sidən kaane mangana. Axabi yi tubi Baali suxuren ma, a yi a xinbi sin a yətagi.

32 A yi saraxa gandena nde rafala Baali xa Baali batu banxin kui a naxan ti a xa Samari taani,

33 Axabi mən yi Asera kide gbindonna bitin. Axabi mən yi a naxin liga dangu Isirayila mangane birin na naxanye dangu a yee ra, a yi Alatala raxələ, Isirayilaa Ala.

34 Axabi waxatini, Beteli kaan Xiyele mən yi Yeriko taan ti. Koni Nunu a diin Yosuwe dangan naxan ti fata Alatala ra, na yi rakamali. Xiyele yi bənə a dii xemə singena Abirami yi, a to taan ti fələ. A bənə a bolokadaan Segubu yi, e to taan so dəeñe ti.*

---

* **16:34:** Na feen səbəxi Yosuwe 6.26 kui.

17

Nabi Eli

¹ Xemena nde yi na naxan yi kelixi Tisibi taani Galadi yamanani, a xili Eli, na yi a fala Axabi xa, a naxa, “N bata n kolo habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan ma walike n na, xiila mi se nee famatoni itoe yi, tule mi fe, fo n na a yamari.”

² Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,

³ “Keli be, i siga sogeteden binni, i luxun Keriti xuden dexon, naxan Yuruden baan sogeteden binni.

⁴ I luma nen xude igen minje, n yi xaxane yamari e xa fa donseen na i xa.”

⁵ Alatala naxan fala Eli xa, a na ligia, a sa doxa Keriti xuden de Yuruden baan sogeteden binni.

⁶ Xaxane yi fama burun nun suben na xetonna nun jinbanna ra, a lu xude igen minje.

⁷ Koni waxatidi to dangu, xuden yi xara, amasoto tule mi fa yamanani.

Eli Sarepata taani

⁸ Nayi, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,

⁹ “Keli i siga Sarepata taani, Sidon dexon, i sa doxa na. N bata kaja gilena nde yamari a xa i balo.”

¹⁰ A yi keli, a siga Sarepata yi. A yi taan so deen lima, kaja gilena nde yi menni yege fendeni. A yi a xili, a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, siga, i sa igedina nde ba n xa alogo n xa n min.”

¹¹ Naxanla yi siga, a sa igen ba. Eli mon yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, fa buru dungina nde ra n xa i yiin kui.”

¹² Naxanla yi a yabi, a naxa, “N bata n kolo habadan Alatala yi, i ya Ala. Buru mi n yii, murutu

fujin ligaseen yε keden peen nan n yii goronni e nun turen siyadi fεjεn kui. N yegen fenma na nan ma, n sa na rafala nxu nun n ma dii xεmεn xa, nxu a don, na xanbi ra nxu faxa.”

¹³ Eli yi a fala naxanla xa, a naxa, “I nama gaxu sɔnɔn, sa, a liga alo i a falaxi kii naxan yi. Koni buru dungidi rafala n xa singen, i fa a ra n xɔn, na xanbi ra i yi nde rafala i yεtε xa e nun i ya dii xεmεna.

¹⁴ Amasɔtɔ Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Murutun naxan goronna kui na mi jαnjε mumε e nun turen sa fεjεn mi kui gelε mumε, han Alatala tulen nafama bɔxɔn fari lɔxɔn naxan yi.’ ”

¹⁵ Naxanla yi siga. Eli naxan falaxi, a yi na liga. Nayi, donseen yi lu a yii waxati xunkuye, a tan nun a dii xεmεn xa, e nun Eli fan.

¹⁶ Murutun naxan yi goronna kui, na mi jαn mumε! Ture fεjεn fan mi kui gelε na waxatini mumε, fata Alatalaa falan na Eli naxan ti.

Eli yi diin nakeli sayani

¹⁷ Na feene dangu xanbini, kaja gilena, banxi kanna dii xεmεn yi fura, a furen sεnbεn yi gbo ayi han a faxa.

¹⁸ Nayi, naxanla na yi a fala Eli xa, a naxa, “Nanse fa i tan nun n tan tagi, Alaa muxuna? I faxi n konni Ala rakolondeni n yulubine nan ma ba alogo n ma diin xa faxa?”

¹⁹ Eli yi a yabi, a naxa, “I ya dii xεmεn so n yii.” A yi a tongo a nga yii, a te a ra sangansoon kɔε ra, a yi yigiyaxi dεnaxan yi, a yi a rasa a saden ma.

²⁰ A yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n ma Ala, i fe naxin nabε kaja gileni ito ra ba, n yigiyaxi naxan konni, i yi a dii xεmεn faxa?”

²¹ Eli yi a sa diin fari sanja yi saxan, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa, “Alatala, n ma Ala, n bata i mafan diini ito niin bira ayi.”

²² Alatala yi Eli a maxandin yabi. A yi dii niin bira ayi, a yengi.

²³ Eli yi diin tongo, a siga a ra labe ra banxini, a yi a so a nga yii, a naxa, “A mato, i ya dii *neñne*.”

²⁴ Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon sənən a Alaa muxun nan i tan na, e nun Alatalaa falan naxan i dɛ, jəndin na a ra.”

18

Eli nun Abadi

¹ Waxati xunkuye to dangu, tule fatareyaan *neñne* saxanden, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa, “Siga, i sa ti Manga Axabi *yetag*, amasətɔ n tulen nafama nən bɔxɔ xaren fari.”

² Eli yi siga alogo a xa sa ti Axabi *yetag*.

Fitina kamen yi gbo Samari taani.

³ Axabi yi Abadi xili, a banxi kunticina. Koni Abadi yi gaxu Alatala *yee* ra han!

⁴ Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi, Abadi yi nabi kəmə tongo, a yi e luxun tonge suulun suulun *yee* ma faran firin na, a yi e baloma igen nun burun na dənaxan yi.

⁵ Axabi yi a fala Abadi xa, a naxa, “Siga yamanan tigine birin yi e nun xudene yi, yanyina nde səxəna nde toma nən na yi, alogo en yi en ma soone nun *gbaxalone** niin nakisi, en hayu mi fa luma sube faxa feen ma sənən.”

---

* **18:5: Gbaxaloni** itoe sətoma soon nun sofanla na diin sətə waxatin naxan yi.

⁶ E yi yamanani taxun e ra, a yisiga xinla ma, Axabi kedenna yi siga kira keden xən, Abadi fan kedenna yi siga kiraan boden xən.

⁷ Abadi mən yi kira tagi singen, Eli yi fa a ralan. Abadi to a kolon, a xinbi sin a yetagi, a yetagi yi lan bəxən ma, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, n kanna Eli?”

⁸ A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra. Siga, i sa falan ti i kanna xa, i naxa, ‘Eli be.’ ”

⁹ Abadi yi a maxədin, a naxa, “N hakən mundun ligaxi, alogo i xa n tan, i ya walikeən so Axabi yii, a xa n faxa?

¹⁰ N bata n kələ habadan Alatala yi, siya mi na, yamana mi na, n kanna mi xəraan nasigaxi dənaxan yi i fendeni, e na a fala a xa, a i mi na yi, a yi yamanan nun siyaan nakələma nən xa e mi i toxi.

¹¹ Iki, i bata yamarin fi n ma a n xa sa a fala n kanna xa a Eli be.

¹² Nayi, n na keli i fəma, Alatalaa Nii Sarıjanxina i xalima nən yire gbətə yi, n mi dənaxan kolon. N na sa Axabi rakolon, a mi i to, a n faxama nən. Anu Alatala batu muxu kəndən nan n na xabu n ma dii jərəyani.

¹³ E mi yi a fala i xa nun, n kanna, n naxan naba Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi? N nabi kəmə tongo nən n yi e luxun tonge suulun suulun yəen ma faran firin na, n yi e baloma igen nun burun na dənaxan yi.

¹⁴ Awa, iki, i a falama n xa a n xa a fala n kanna xa a Eli be yi. A n faxama nən!”

¹⁵ Koni Eli yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Alatala Sənbən Birin Kanna,

n naxan batuma, n bata i xaxili ragidi, to yeteni n tima nen Axabi yetagi.”

Eli nun Axabi

¹⁶ Abadi yi siga Axabi ralandeni, feen naxanye danguxi, a ne yeba a xa. Axabi yi siga Eli yetagi.

¹⁷ Axabi to Eli to tun, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, i tan naxan töröyaan nafaxi Isirayila ma?”

¹⁸ Eli yi a yabi, a naxa, “N mi Isirayila törë mumë! I tan nun i ya denbayaan na a ra, amasötö ε bata tondi Alatalaa yamarine suxε, ε yi Baali suxurene batu.

¹⁹ Iki Isirayila kaane birin malan n fëma, Karemelle geyaan fari, e nun Baali ki muxu këmë naanin tongue suulunne, e nun Asera ki muxu këmë naaninna naxanye e degema Yesabele a tabanla ra.”

Eli Karemelle geyaan fari

²⁰ Axabi yi xérane rasiga Isirayila muxune birin ma, a yi suxure kiine malan Karemelle geyaan fari.

²¹ Nayi, Eli yi a maso yamaan birin na, a fala e xa, a naxa, “Ε luma ε yetε yifuyε han waxatin mundun yi? Xa Alatala nan Ala ra, ε bira a fɔxɔ ra. Koni, xa Baali na a ra, ε bira na fan fɔxɔ ra.” Yamaan mi a yabi sese ra.

²² Eli yi a fala yamaan xa, a naxa, “N kedenna nan luxi Alatalaa nabine ra. Baali ki muxun këmë naanin tongue suulun nan be.

²³ Ε xa tura firin so nxu yii, Baali ki muxune xa tura keden sugandi e yetε xa, e yi a yisegε, e a sa yegene fari, hali tεε mi sa, n fan yi turaan bonni segε, n yi a sa yegene fari, hali tεε mi sa.

²⁴ E xa e ala maxandi a xinla ra, n fan yi Alatala maxandi a xinla ra. Ala sensenna maxandine rasux ϵ n ϵ n a t ϵ en nad ϵ g ϵ .” Yamaan birin yi a fala, e naxa, “Nxu tinxi.”

²⁵ Nayi, Eli yi a fala Baali ki muxune xa, a naxa, “ $\mathcal{E}$ tura keden sugandi, ϵ singe yi a yit ϵ n, amas ϵ t ϵ ϵ tan nan wuya. Na xanbi ra, ϵ yi ϵ ala maxandi a xinla ra, koni ϵ nama t ϵ e sa ϵ yegene yi.”

²⁶ E turaan naxan so Baali ki muxune yii, e yi na tongo, e yi a yit ϵ n saraxan na, e yi Baali maxandi a xinla ra keli x ϵ t ϵ nni han yanyi tagini saraxan gan feen na. E yi s ϵ onx ϵ , e naxa, “Baali nxu yabi!” E yi faren bodonma e kiden yetagi e naxan ti, koni e mi yabi xui s ϵ t ϵ .

²⁷ Yanyi tagin masoni, Eli yi lu e magel ϵ , a naxa, “ $\mathcal{E}$ gbelegbele naxi ra! Ala to a tan na, yanyina nde i ya lima, a a mirima fena nde ma, hanma a wali gbete ra, xa na mi a ra, a sa safarin na, hanma a xima, a xulunma n ϵ n.”

²⁸ Baali ki muxune yi gbelegbele e xuini texin na pore, e lu e max ϵ le silanfanne nun tanbane ra han wunli mini e fatine ma alo e namunna kiina.

²⁹ Yanyi tagin to dangu, e lu feene fal ϵ han jinbanna saraxa ba waxatini. Koni Baali xui mi m ϵ , e mi yabi s ϵ t ϵ a ra, a taxamaseri mi to.

³⁰ Nayi, Eli yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “ $\mathcal{E}$ maso n na.” Yamaan birin yi e maso a ra. Eli yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan bata yi kala.

³¹ A yi g ϵ m ϵ fu nun firin tongo Yaxubaa dii x ϵ m ϵ ne b ϵ ons ϵ n fu nun firinne yat ϵ na. Alatala bata yi falani ito ti Yaxuba naxan xa, a naxa, “I xili bama n ϵ n Isirayila.”

³² Eli yi saraxa ganden nafala Alatala xa na g̊em̊e fu nun firinne ra. A yi folon ge saraxa ganden nabilinni, igen litiri tonge saxan n̊oxən n̊oe se naxan kui.

³³ A yi yegene yelan, a turani xaba a dungi dungin na, a yi a sa yegene fari.

³⁴ A m̊on yi a fala, a naxa, “E fej̊e naanin nafe igen na, e yi a b̊oxən saraxan nun yegene fari.” A yi a fala, a naxa, “E m̊on xa a liga keden.” E m̊on yi a liga a firinden. A yi a fala, a naxa, “E m̊on xa a liga a saxandeni.” E m̊on yi a liga a saxandeni.

³⁵ Igen yi d̊oxə yire sarijanxin nabilinni han a folon nafe.

³⁶ Saraxan yi daxa a ba waxatin naxan yi, Nabi Eli yi a maso, a fala, a naxa, “Alatala, Iburahima nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala. Muxune xa a kolon to, a i tan nan Ala ra Isirayila yi, a i ya walik̊en nan n na, a n feni ito ngaan ligaxi i ya falan xən.

³⁷ N yabi, Alatala, n yabi, alogo yamani ito xa a kolon a i tan, Alatala nan Ala ra. Na kiini, i yi a liga, e tubi i ma e b̊oj̊eni.”

³⁸ Alatalaa t̊een yi godo, saraxan nun yegene nun g̊em̊ene nun b̊oxəna, a yi e birin gan, igen naxan yi folon na, a na x̊ori.

³⁹ Yamaan birin na to waxatin naxan yi, e xinbi sin, e yetagin yi lan b̊oxən ma, e yi a fala, e naxa, “Alatala nan Ala ra! Alatala nan Ala ra!”

⁴⁰ Eli yi a fala e xa, a naxa, “E Baali suxure ki muxune suxu, e sese nama siga.” E yi e suxu. Eli yi e ragodo Kison xuden d̊ε, a sa e k̊oe raxaba m̊enni.

Tulen m̊on yifa

⁴¹ Eli yi a fala Axabi xa, a naxa, “Te, i d̊ege, i min, amas̊t̊o n tulen xuiin m̊ema.”

⁴² Axabi yi te, a sa a d^ege, a min. Koni, Eli tan yi te Karemelle geyaan xuntagi, a sa a felen d^enaxan yi han b^ox^on ma, a yi a y^etagin lu a xinbine longonna ra,

⁴³ a yi a fala a walik^een xa, a naxa, “Te, i y^ee rasiga f^ox^o igen binni.” Walik^een yi te, a mato, a x^et^e, a naxa, “Sese mi na.” Sanja yi soloferere Eli a rasigama a matoden.

⁴⁴ A sanja yi soloferedeni, walik^een yi a fala, a naxa, “Kundadin nan tema f^ox^o igen binni, a xurun alo yii kuina.” Nayi, Eli yi a fala a xa, a naxa, “Siga i sa a fala Axabi xa, a a xa a soone yit^on, a godo benun tulen xa a y^ee rasa be.”

⁴⁵ Waxatidi, tulen yi f^or^o ayi, foyen yi fa, tule gbeen yi fa. Axabi yi te a wontoron kui, a siga Yesereli taani.

⁴⁶ Eli sigamat^on yi a tagixidin xidi, Alatala senben yi godo a ma, a siga a giye mafuren, a yi dangu Axabi a wontoron na han Yesereli taan so dena.

19

Eli yi a gi Horebe geyaan fari

¹ Eli naxan birin liga, Axabi yi na fala Yesabele xa, Eli a susuren ki muxune birin faxa silanfanna ra kii naxan yi.

² Yesabele yi xeraan nasiga Eli ma a faladeni a xa, a naxa, “Alane xa n suxu e naxun birin yi, xa n mi i niin liga alo i e birin niine ligaxi kii naxan yi benun waxatini ito xa a li tila.”

³ Eli to na me, a keli a siga alogo a xa a niin nakisi. A yi fa Beriseba taani Yuda yamanani, a yi a walik^een lu menni.

⁴ Na xanbi ra, a sigan ti yanyi keden tonbonni, a sa dəxə wudi bilidina nde bun ma, a yi a fala Ala xa, a naxa, “A bata radangu ayi! Iki Alatala, n niin tongo, amasətə n mi dangu n benbane ra.”

⁵ A sa wudi binla bun, a xi. Malekana nde yi a yiin din a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i dəge.”

⁶ A yəen nabi a dəxən ma burun ganxin gəmə wolonna ma, na saxi a fəma, e nun igelengenna yə keden. A to yelin a dəgə, a min, a mən yi a sa.

⁷ Koni Alatalaa malekan mən yi fa, a yiin din a ra, a fala a xa, a naxa, “Keli i dəge, amasətə i sigadeni kuya.”

⁸ Nayi, Eli yi keli, a dəge, a min, na donseen sənbən naxan fi a ma, a yi sigan ti xi tonge naanin kəe tonge naanin han Horebe geyaan fari, Alaa geyana.

Eli Horebe geyaan fari

⁹ A sa so faranna nde ra mənni, a kəeən nadangu na. Nayi, Alatala yi falan ti a xa, a naxa, “Eli, nanfera i be?”

¹⁰ A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane bata e mə i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mən katama n fan faxa feen na.”

¹¹ Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Mini, i ti geyaan fari Alatala yətagi. N tan danguma nən na yi.” Alatala yəe ra, foye gbeen yi mini, a geyane raxuya ayi, a gəməne yibə, koni Alatala mi yi foyeni. Foyen to dangu, bəxən yi xuruxurun, koni Alatala mi yi bəxə xuruxurunni.

12 Boxən xuruxurunna danguxina, təen yi mini, koni Alatala mi yi təeni. Təen to dangu, nununjunun xui jaxumədin yi mini.

13 Eli to na mə a yi a yətagin luxun a doma gbeen bun, a mini, a ti faranna so dəen na. A yi xuina nde mə naxan a fala a xa, a naxa, “Nanfera i be Eli?”

14 A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane bata e mə i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mən katama n fan faxa feen na.”

15 Koni, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i xətə keden na tonbonni, han Damasi taani, i na so, i turen susan Xasayele xunna ma alogo a xa findi Arami mangan na.

16 I turen susan Nimisi a dii xəmen Yehu fan xunna ma alogo a xa findi Isirayila mangan na, i mən yi turen susan Elise fan xunna ma a xa findi nabiin na i jəxəni, Elise naxan findixi Safati a dii xəmen na naxan kelixi Abeli-Mehola yi.

17 Nayi, Ala yaxun naxanye na e sətə Xasayele a silanfanna ra, Yehu yi ne faxa. Naxanye na e sətə Yehu a silanfanna ra, Elise yi ne faxa.

18 Koni, n muxu wuli solofera luma nən Isirayila yi, naxanye mi e xinbi sinxi Baali bun, e mi a suxuren sunbu.”

Eli yi Elise sugandi a jəxəni

19 Eli yi siga mənni, a yi Safati a dii xəmena Elise li xəə biini, e nun xəə bi jingen məxəjən nun naanin naxanye yi xidixi firin firin yəen ma. A tan nan yi a məxəjən nun naanin firin dənxene rawalima. Eli yi a maso a ra, a doma gbeen woli a ma.

²⁰ Nayi, Elise yi a jingene lu na, a yi a gi Eli fōxōra, a naxa, “A lu yandi, n bata i mafan, n xa sa nga nun n fafe sunbu, n yi fa lu bire i fōxō ra.” Eli yi a yabi, a naxa, “Siga. N fena nde ligaxi i ra nēn ba?”

²¹ Elise yi xētē a xēen ma, a yi fa a turaan firin tongo, a e ba saraxan na, a e suben jin jingene rawali wudin na, a na suben so muxune yii. Na xanbi ra, a keli, a bira Eli fōxō ra, a findi a walikēen na.

20

Ben-Hadada yi Samari yēngē

¹ Ben-Hadada, Arami mangan yi a ganla birin malan a fēma. Manga tonge saxan e nun firin nan yi a fōxō ra, e nun e soone, e nun e yēngē so wontorone, e sa Samari taan nabilin, e a yēngē.

² A yi xērane rasiga taani Axabi ma, Isirayila mangana.

³ E yi a fala a xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki, ‘I ya wure gbeti fixēn nun i ya xēmaan so n yii, e nun i ya jaxalan fajine nun i ya dii fajine.’ ”

⁴ Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “N bata i ya yamarine suxu, mangana, n kanna. N bata n yētē so i yii e nun n gbeen naxan birin na.”

⁵ Xērane mōn yi xētē, e yi a fala Axabi xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki: ‘N bata a fala i xa, a i xa i ya wure gbeti fixēn nun i ya xēmaan so n yii, e nun i ya jaxanle nun i ya diine.’ ”

⁶ Nayi, waxatini ito yi tila, n nan n ma walikēne rasigama nēn i konni, e yi sa i ya banxin yegetere e nun i ya walikēne banxine, naxan birin i yii a kendēn na e a tongoma nēn, e a xali.’ ”

⁷ Isirayila mangan yi yamanan fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, “Ε a mato ki faŋi xeməni ito wama en ma tərən nan xən, a bata yi xəraan nafa n ma ḡanaxle nun n ma diine maxilideni n na e nun n ma wure gbeti fixən nun n ma xəmana, n mi tondi a sese ma.”

⁸ Yamaan nun fonne birin yi a fala Axabi xa, e naxa, “I nama i tuli mati a ra, i nama tin.”

⁹ Mangan yi yabini ito ti Ben-Hadada a xərane xa, a naxa, “Ε a fala mangan xa, n kanna, ε naxa, ‘I naxan birin maxilixi n na a fələni, n na ligama nən, koni i naxan birin maxilixi iki n mi nəe na lige.’ ” Xərane yi siga, e na yabin fala Ben-Hadada xa.

¹⁰ Ben-Hadada mən yi xəraan nasiga a faladeni Axabi xa, a naxa, “Alane xa n natərən e ḡaxun birin yi xa n burunburunna gbee lu Samari taani naxan n fəxərabirane yiine rafe.”

¹¹ Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “Ε Ben-Hadada rakolon sandani ito ma, ε naxa, ‘Naxan a yitənma yəngə so xinla ma, na nama a kanba fə naxan bata yelin yəngen soε.’ ”

¹² Ben-Hadada na yabin sətəma waxatin naxan yi, e nun a mangane, e yi minma bubun kui, a yi a fala a walikəne xa, a naxa, “Ε yitən.” E yi e yitən taan xili ma.

Axabi a xunna yeren fələna

¹³ Koni nabina nde yi a maso Isirayila Manga Axabi ra, a yi fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata gali gbeeni ito to ba? To yetəni n na a soma nən i yii, alogo i xa a kolon a n tan nan Alatala ra.’ ”

¹⁴ Axabi yi a maxədin, a naxa, “Na fatama nde ra?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “Alatala ito nan

falaxi, a naxa, ‘Fata sofa foningene ra yamana kanne naxanye yε matongoxi.’ ” Axabi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “Nde yεngεn fɔlɔma?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan.”

¹⁵ Nayi, Axabi yi sofa foningene malan a yεtagi yamana kanne naxanye yε matongoxi, naxanye yate yi kεmε firin tongue saxan e nun firin na. A mɔn yi Isirayila ganla sofane fan malan a yεtagi, naxanye yate yi wuli solofera ra.

¹⁶ E yi mini yanyi tagini. Ben-Hadada yi a dɔlɔtɔyani bubune kui e nun a manga tongue saxan e nun firinna naxanye fa a malideni.

¹⁷ Sofa foningene singe yi mini. Ben-Hadada yi xibarun fenne rasiga, alogo a xa a kolon feen naxan danguma. E fa a fala a xa muxune bata mini Samari taani.

¹⁸ Ben-Hadada yi a fala, a naxa, “Xa e minixi bɔŋε xunbenla nan xilima, ε e neŋεne suxu, xa e minixi yεngε so xinla nan ma, ε e neŋεne suxu.”

¹⁹ Sofa foningene nun ganla naxan yi biraxi e fɔxɔ ra, ne yi mini taani.

²⁰ Birin yi a gbee yaxu faxa, Arami kaane yi e gi. Isirayila yi bira e fɔxɔ ra. Arami manga Ben-Hadada yi a yεtε rakisi soon fari, e nun soo ragina ndee.

²¹ Isirayila mangan yi mini, a yi a soone faxa, a wontorone kala, a yi bɔnɔ gbeen sa Arami kaane ma.

²² Nayi, nabiin yi a maso Isirayila mangan na, a a fala a xa, a naxa, “I wεkile, i miri ki fají, i lan i xa naxan liga, amasɔtɔ neε famatɔɔn waxatini ito yi, Arami mangan mɔn fama nεn i yεngεdeni.”

Isirayila kaane mɔn yi Arami kaane no yεngεni

23 Arami mangana walikene yi a fala a xa, e naxa, “E ala, geyane ala na a ra, nanara e sənben gbo en xa. Koni en na e yənge lanbanni, waxatina nde en sənben gboma nən e xa mənni.

24 Iki i mən xa ito liga. I xa i ya mangane ba ganla xun na, i yi yamana kanne dəxə e ɲəxəni.

25 I tan xa ganla nde malan naxan sənben gbo alo i bənəxi naxan yi, a soone yatene xa lan e nun a yənge so wontorone yatene xa lan. Na xanbi ra, en yi e yənge lanbanni, en na a toe xa en sənben mi gboe ayi e xa.” A yi e xuiin name, a na liga.

26 Nee nənən to a li, na waxati kedenni, Ben-Hadada yi Arami kaane malan a yətagi, a te Afeki taani Isirayila yəngədeni.

27 Axabi fan yi Isirayila kaane malan a yətagi, e donseene sətə, e siga Arami kaane yəngədeni. Isirayila kaane yi e ganla daaxaden nafala Arami kaane yətagi. Isirayila kaane yi maligaxi sii kuru firinna nan na, koni Arami kaane tan yi yamanan nafexi.

28 Nabiin mən yi a maso, a yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Arami kaane to yi a falama fa fala Alatala, geyane ala na a ra, lanbanna ala mi a ra, nanara n yama gbeeni ito birin sama nən i sagoni, ε yi a kolon a Alatala nan n tan na.’ ”

29 E lu malanxi e bode yətagi xi soloferere. Xi soloferede ləxəni, yəngən yi fələ, Arami sofaan naxanye yi e sanni, Isirayila kaane yi ne wuli kəmə faxa ləxə kedenni.

30 A dənxe yi e gi Afeki taani, wuli məxəjən nun soloferen naxan yi luxi, taan nabilinna yinna yi bira ne fari.

Na waxatini, Ben-Hadada yi a gi, a siga taani, a lu luxunxi banxin konkona nde kui.

³¹ A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a mε a Isirayila yamaan mangane hinan han! Nxu xa kasa bεnbεnla ndee xidi nxu ra, nxu lutina ndee xidi nxu kεε ra, nxu siga Isirayila mangan fεma. Yanyina nde, nxu na a mafan i xa, a mi i faxama.”

³² E yi kasa bεnbεnle xidi e ra, e lutine xidi e kεε ra, e siga Isirayila mangan fεma. E yi a fala a xa, e naxa, “I ya walikeεn Ben-Hadada bata i mafan, a naxa, ‘N bata i mafan, n niin nakisi.’ ” Axabi yi yabin ti, a naxa, “A mεn a nii ra? Ngaxakedenna na a ra.”

³³ Ben-Hadada a xεrane yi a to a fala fajin nan yi na ra, e mafura a faladeni, e naxa, “I ngaxakedenna nan Ben-Hadada ra.” Axabi yi a fala e xa, a naxa, “E siga, ε sa fa a ra n fεma.” Ben-Hadada yi fa a fεma, Axabi yi a rate a wontoron kui.

³⁴ Ben-Hadada yi a fala a xa, a naxa, “N fafe taan naxanye tongo i fafe yii, n ne raxεtεma nεn i ma. I nεε yulayaan nabε Damasi taani alo n fafe yi a rabama kii naxan yi Samari taani.” Axabi yi a fala a xa, a naxa, “N tan i beŋinma nεn, i siga, koni fε en layirin xidi.” A yi layirin xidi e tagi, a yi a beŋin, a siga.

Nabiin yi Axabi a tantanna fala

³⁵ Nabi ganla nabina nde yi a fala a lanfaan xa, a naxa, “Alatalaa yamarin xεn ma, n bata i mafan, n bεnbε.” Koni na xεmen yi tondi a bεnbε.

³⁶ Nabiin yi a fala, a naxa, “Bayo i mi Alatalaa yamarin suxi, i na keli n fεma waxatin naxan yi,

yatana i faxama nən.” Na xəmən to keli a fəma, yatana nde yi naralan a ra, a yi a faxa.

³⁷ Nabiin yi xəmə għeġte li, a yi a fala, a naxa, “N bata i mafan, n bənbə.” Na xəmən yi a bənbə, a yi a maxxel.

³⁸ Nabiin yi sa dəxø mangana kiraan na, a yeeen maxidi dugi dungin na alogo a nama a kolon. Na xanbi ra, a sa ti kiraan na Manga Axabi danguma denaxan yi.

³⁹ Mangan dangumatəna, nabiin yi gbelegbele a fəxø ra, a naxa, “N yi yengeni waxatin naxan yi, muxuna nde yi mini kuruni a fa kasorasa keden na n xən, a yi a fala n xa, a naxa, ‘Xəməni ito ramara n xa. Xa a gi, i tan nan findima a jəxən na, xanamu, i għebti fixxen kilo tongue saxan nun naanin so n yii.’

⁴⁰ Koni n yi yee għaxi ayi be binna nun be binni waxatin naxan yi, xəmən yi a gi.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “I ya kitin nan na ra, i yeteeen bata a fala.”

⁴¹ Mafurən, nabiin yi dugi dungin ba a yee ne ma, Isirayila mangan yi a kolon a nabina nde na a ra.

⁴² Nayi, a yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo n xəmən naxan faxa fe ragidixi, i bata na bejin, i tan yeteeen nan faxama a jəxəni, i ya yamaan yi faxa a yamaan funfuni.’”

⁴³ Isirayila mangan yi xetx a konni Samari taani, a kontofilixi, a xaminxi.

21

Axabi yi tin Naboti faxan ma

¹ Na feene dangu xanbini, xəməna nde yi Yesserelei yi, a xili Naboti, manpa bili nakən yi a yii Axabi a manga banxin dəxən, Samari mangana.

² Lɔxɔna nde, Axabi yi a fala Naboti xa, a naxa, “I ya manpa xεen naxan n ma manga banxin fεma, a so n yii, n xa a findi sabidi nakɔɔn na, n manpa xεe fajin gbεtε soε i yii, hanma xa a i kεnεn, n na sara gbeti fixεn na.”

³ Koni Naboti yi Axabi yabi, a naxa, “Alatala xa n natanga n benbane kεen soon na i yii.”

⁴ Axabi xələxin mənəxin yi so banxini Naboti Yesereli kaana falana fe ra, a a mi a benbane kεen soma a yii. A sa a sa, a yεtagin luxun, a mi wa sese don fe xən.

⁵ A naxanla Yesabele yi fa a fεma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i niini jnaxuxi i ma, i mi i dεgema mume?”

⁶ A yi a yabi, a naxa, “N falan tixi Naboti Yesereli kaan nan xa, n naxa, ‘I ya manpa xεen sara n ma gbetin na, xa i nu wa, n manpa xεe gbεtε so i yii a jnɔxɔn na.’”

⁷ Nayi, a jnaxanla Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “Iki, i tan nan mangayani Isirayila yi ba? Keli i dεge, i bɔjεn yi sewa, n tan Naboti Yesereli kaana manpa xεen soma nεn i yii.”

⁸ A bataxine sεbε Manga Axabi xinla ra a mangana taxamasenna sa e ma, Naboti taan naxan yi, a yi e rasiga na fonne nun a kuntigine ma.

⁹ A yi sεbεxi bataxine kui, a naxa, “Ε a fala yamaan xa sage keden sunna suxu, ε Naboti dəxɔ muxu gbee dəxɔdeni yamaan tagi.

¹⁰ Ε xalabanten firin dəxɔ a dəxɔn naxanye a tɔnεgεma, a a bata Ala nun mangan danga. Na xanbi ra, ε a xali taa xanbin na, ε a magɔlɔn gεmεn na han a faxa.”

¹¹ Yesabele yamarin naxan fi bataxine kui,
Naboti a taan fonne nun kuntigine yi na liga.

¹² E yi a fala a yamaan xa sun, e Naboti dəxə na
yamaan yee ra,

¹³ xalabanten firinne fan yi fa, e dəxə Naboti
dəxən. Na xalabanten firinne yi seren ba Naboti
xili ma yamaan yətagi, e naxa, “Naboti bata Ala
nun mangan danga.” Mafuren, e yi a xali taa
xanbin na, e a magələn gəmen na han a faxa.

¹⁴ Nayi, taan kuntigine yi xəraan nasiga
Yesabele ma, a Naboti magələnxi gəmen nan na
han a faxa.

¹⁵ Yesabele na mə waxatin naxan yi, a sa a
fala Axabi xa, a naxa, “Naboti Yesəreli kaan tondi
manpa bili xəen naxan sare i ma gbeti na, na
manpa bili xəen findi i gbeen na. A bata faxa.”

¹⁶ Axabi a məxina, a Naboti bata faxa, a yi siga a
manpa bili nakəni, a findi a gbeen na.

Ala yi Axabi nun Yesabele yalagi

¹⁷ Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Eli Tisibi kaan xa,
a naxa,

¹⁸ “Siga Axabi fəma, Isirayila mangan naxan
dəxi Samari taani. A sa Naboti a manpa bili
nakəni, a sigaxi naxan findideni a gbeen na.

¹⁹ Sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi,
a naxa: I bata xəməna nde faxa. I mən yi fa a
yii seene tongo.’ Na xanbi ra, i mən xa a fala a
xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Barene
Naboti wunla makənxi dənaxan yi, barene i fan
yətəen wunla makənma mənna nin.’ ”

²⁰ Eli yi siga na xərani badeni Axabi xa. Axabi yi
a fala a xa, a naxa, “I bata n to ba, i tan n yaxuna?”

Eli yi a yabi, a naxa, “On, n bata i to. Amasətə naxan mi rafan Alatala ma, na rabaan bata i kənən.

21 Ala naxa, ‘N tərən nafama i ma nən. N na i raləma ayi nən, xəmən naxan birin Axabi a denbayani, n ne raxəri. Naxanye i mabinni, ne birin bama i yii nən, konyine nun xərəne Isirayila yi.

22 N na i ya denbayaan suxuma nən alo n Nebati a dii xəmən Yerobowan ma denbayaan suxu kii naxan yi, e nun Axiyaa dii xəmən Basaa denbayana. N na ligama nən amasətə i bata n naxəlo gbeen ti, i yi Isirayila kaane ti yulubin ma.’

23 Alatala mən yi falan ti Yesabele fan xili ma, a naxa, ‘Barene Yesabele donma nən Yesəreli taan nabilinna yinna sanna xən ma.

24 Axabi a denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa xəen ma, xəline nan ne donma.’”

25 Muxu yo mi na naxan a ragidi a xa Alatala rajnaxu feen naba alo Axabi. A jnaxanla Yesabele nan a radin.

26 A yi haramu feene ligama, a yi suxurene batuma alo Amorine yi a ligama kii naxan yi, Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yee ra.

27 Axabi to Eli a falane mə, a yi a dugine yibə, a kasa bənbənla so a ma sununi, a sun. E nun na kasa bənbənla nan yi e sama, a yi sigan tima yetə magodonı.

28 Alatala yi falan ti Eli Tisibi kaan xa, a naxa,

29 “I bata a to Axabi a yetə xurunxin n yetagi kii naxan yi? Bayo a bata a yetə xurun n xa, n mi tərəyaan nafama a waxatini, a fama a diina waxatin nin, n tərəyaan nafa a denbayaan ma.”

22

*Axabi yi wa Ramoti tongo feni
Taruxune Firinden 18.1-3*

¹ Nee firin yi dangu, yengen mi so Arami nun Isirayila tagi.

² Nee saxandena, Yuda manga Yosafati yi siga Isirayila mangan fema.

³ Isirayila mangan yi a fala a walikene xa, a naxa, “E a kolon Ramoti taan Galadi yamanani, en gbeen na a ra! Nanfera en sikema a tongo feen na Arami mangan yii?”

⁴ A yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I sige n fəxə ra Ramoti taani Galadi yamanani yengə sodeni ba?” Yosafati yi Isirayila mangan yabi, a naxa, “I tan nun n tan keden na a ra, n ma yamaan nun i ya yamana, n ma soone nun i ya soone.”

*Waliyine yi xunnayerenna fe fala
Taruxune Firinden 18.4-11*

⁵ Na xanbi ra, Yosafati mən yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala maxədin singen.”

⁶ Isirayila mangan yi waliyine malan, kemə naanin jəxən, a yi a fala e xa, a naxa, “En lan en sa yengen so Ramoti taani Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” E yi a yabi, e naxa, “Marigina a soma nən mangan yii.”

⁷ Koni Yosafati yi a maxədin, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi fa be yi ba, en noe Alatala maxədinjə naxan xən ma?”

⁸ Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, “Keden mən na Alatala gbeen na, koni a mi rafan n ma, amasətə a fe jəxin nan tun falama n xa, a fajin mi na mumə! A xili Mikahu, Yimilaa dii xəməna.”

Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Mangan nama falan ti na kiini.”

⁹ Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, “Fa Mikahu ra iki sa, Yimilaa dii xemena.”

¹⁰ Isirayila mangan nun Yuda manga Yosafati birin yi dəxi e mangaya gbədəne yi lonna ma Samari taan so dəen na, e maxidixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi waliyiyaan nabama e yetagi.

¹¹ Sedeki, Kenan ma dii xemən bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I Arami kaane bənbəma fenni itoe nan na han i yi e raxəri.’”

¹² Waliyine birin yi feene fala, e naxa, “Siga Ramoti taani Galadi yamanani. I nəən sətəma nən, Alatala a soma nən mangan yii.”

Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala

Taruxune Firinden 18.12-27

¹³ Xəraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, “Waliyine birin bata lan a ma, e fe fajine fala mangan xa, i yitən i siga alo e tan. I fan yi sa fe fajin fala!”

¹⁴ Koni, Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Alatala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa.”

¹⁵ Mikahu to fa mangan fəma, mangan yi a maxədin, a naxa, “En lan en sa Ramoti taan yəngə Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” Mikahu yi a yabi, a naxa, “Siga, i nəən sətəma nən, Alatala a soma nən mangan yii.”

¹⁶ Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N na i rakələ Alatala yi sanja ma yoli fa fala i xa jəndin nan gbansan fala n xa?”

¹⁷ Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na, Alatala mən yi fa a fala, a naxa, ‘Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xətə a konni bəjəesani! ’ ”

¹⁸ Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa? A mi fe fəjin falama n xun ma mumə! A fe ɲaxin nan tun falama.”

¹⁹ Nayi, Mikahu mən yi a fala, a naxa, “I tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to dəxi a mangaya gbədəni, maleka ganla tixi a fəma, a yiifanna nun a kəmənna ma.

²⁰ Alatala yi a fala, a naxa, ‘Nde Axabi mayendenma alogo a xa siga Ramoti taan yəngədeni Galadi yamanani, a faxa?’ Malekana ndee na falana nde ti, ndee yi gbətə fala.

²¹ Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yətagi, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N tan nəe a mayendenjəne nən.’ Alatala yi a fala a xa, a naxa, ‘Kiin mundun yi?’

²² A yi a yabi, a naxa, ‘N minima nən, n wulen naso a waliyine birin də.’ Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I a mayendenma nən, i yi a nə. Siga, i sa na ligi.’

²³ Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin də. Alatala bata a ragidi a xa ɲaxankatan nafa i ma.”

²⁴ Nayi, Kenan ma dii xəmən Sedeki yi a maso, a yi Mikahu dəen garin, a yi a magele, a naxa, “Alatalaa malekan sigaxi kiraan mundun xən, a to keli n fəma, a wule falan ti i xa?”

²⁵ Mikahu yi a yabi, a naxa, “I na i luxun konkon kui i ya banxini ləxən naxan yi, i a kolonma nən.”

²⁶ Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Mikahu

suxu, i siga a ra Amən fəma, Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xəməna.

²⁷ I yi a fala e xa, i naxa, ‘Mangana ito nan falaxi, a naxa a ε xa xəməni ito sa kasoon na, ε yi a balo buru xaren nun igen na, han n yi xətə kəndeyani.’”

²⁸ Mikahu yi a fala, a naxa, “Xa i xətə kəndeyani nun, nayi Alatala mi falan tixi n tan yi.” A mən yi a fala, a naxa, “Ε tan yamaan birin xa ε tuli mati.”

*Manga Axabi yi faxa yəngəni
Taruxune Firinden 18.28-34*

²⁹ Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani Galadi yamanani.

³⁰ Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N xa n maxidi alo muxu gbətə, n siga yəngəni, koni i tan, i maxidi i ya mangaya dugine yi.” Nayi, Isirayila mangan yi a maxətə, a siga yəngəni.

³¹ Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yəngε so wontoro kuntigi tongue saxan e nun firinna ma, a naxa, “Ε nama muxu yo yəngε fo Isirayila mangan tun.”

³² Yəngε so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yəngε. Koni, Yosafati yi sənxən nate.

³³ Yəngε so wontoro kuntigine to a to Isirayila manga mi yi a ra, e yi e masiga a ra.

³⁴ Anu, xəməna nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan li makantan se mi yi dənaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, n namini yəngε soden fari ma, amasətə n bata maxələ.”

³⁵ Yēngēn yi jnaxu ayi na lōxōni. Mangan tixin yi lu a yēngē so wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yētagi, a faxa jinbanna ra. A maxəloden wunla bata yi bōxōn a wontoron kuiin birin yi.

³⁶ Sogen bira waxatini, e sōnxō sōnxōni te ganla daaxadeni, e naxa, “Birin xa siga a taani, a konni.”

³⁷ Nayi, mangan yi faxa, e fa a binbin na Samari taani, e yi a maluxun.

³⁸ E to wontoron maxa Samari ige dōxōdeni, barene yi Axabi wunla kōn, yalundene yi e maxa na, fata Alatalaa falan na.*

³⁹ Axabi kēwali dōnxēne, a naxanye birin ligā, a sama jin manga banxin naxan ti, e nun a taan naxanye birin ti, ne sēbēxi Isirayila mangane taruxu kēdine kui.

⁴⁰ Axabi to faxa, a dii xēmēna Axasiya nan ti a jnōxōni.

Yosafati, Yuda mangana

Taruxune Firinden 20.31-21.1

⁴¹ Asaa dii xēmēn Yosafati yi findi Yuda mangan na, Isirayila manga Axabi a mangayaan jnēe naanindeni.

⁴² Yosafati findi mangan na a jnēe tonge saxan e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan ligā Yerusalēn yi jnēe mōxōjēn nun suulun. A nga yi xili nēn Asuba, Silixi a dii tēmēna.

⁴³ A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan bejin, a fe fajin ligā Alatala yēe ra yi.

⁴⁴ Koni, a mi taan kidene kala, muxune mōn yi lu sigē saraxane badeni mēnne yi e nun wusulan gandeni.

* **22:38:** Na feen sēbēxi Mangane Singen 21.19 kui.

⁴⁵ Bəjne xunbenla yi lu Yosafati nun Isirayila mangan tagi.

⁴⁶ Yosafati kewali dənxene, a wəkilen nun a yengene, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kədine kui.

⁴⁷ A yi kide kii xəmə yalandene ba a yamanani, naxanye mən yi na xabu a fafe Asaa waxatini.

⁴⁸ Manga mi yi fa Edən yamanani na waxatini, fə Yuda mangana muxu sugandixin gbansan.

⁴⁹ Yosafati yi kunkin gbeene rafala, alogo e xa siga Ofiri yamanani xəma feen na, koni e mi fa siga, bayo kunkine kala nən Esiyon-Gebere yi.

⁵⁰ Nayi, Axabi a dii xəməna Axasiya yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I waxy nən n ma walikəne xa siga i gbeene fəxə ra kunkine kui?” Koni, Yosafati mi tin.

⁵¹ Yosafati to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma a fafe Dawudaa Taani, a dii xəmən Yehorami nan ti a nəxəni.

Axasiya, Isirayila mangana

⁵² Axabi a dii xəməna Axasiya yi findi Isirayila mangan na Samari taani, Yuda manga Yosafati a mangayaan jee fu nun soloferedeni. Axasiyaa mangayaan naba nən jee firin Isirayila xun na.

⁵³ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a na ligə nən, a sigan ti a naxin na alo a fafe nun a nga e nun alo Manga Yerobowan, Nebati a dii xəməna, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

⁵⁴ A yi Baali suxuren batu, a yi a xinbi sin a bun ma, a yi Alatala raxələ, Isirayilaa Ala, alo a fafe a ligə kii naxan yi.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012**

**Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne**

**<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78